JOKIKYLÄN KYLÄSUUNNITELMA

ALKUSANAT

Nurmeksen kaupunki on toteuttanut kyläsuunnitelmia kesäharjoittelijoiden työvoimin. Kesällä 1997 laadin kyläsuunnitelman Lipinlahden kylälle Nurmekseen ja siitä innostuneena halusin tehdä päättötyönä vastaavanlaisen suunnitelman Jokikylälle. Suunnitelma on laadittu jokikyläläisten kanssa yhteistyössä.

Tämä kyläsuunnitelma ei ole laadittu rakennuslaissa säädetyllä tavalla, ja se ei siten ole kaava eikä sido viranomaisia ja maanomistajia. Toteutus jää viranomaisten ja maanomistajien tahdon varaan.

Olen kiitollinen, että olen saanut osallistua tämän suunnitelman laatimiseen ja kiitän jokikyläläisiä osallistumisesta sekä kaavoituspäällikkö Martti Piirosta, jonka ohjauksella ja avustuksella suunnitelmaa tein. Kiitän myös Reino Turusta upeista valokuvista.

Suunnitelman laatiminen oli haastavaa, koska itse jokikyläläisenä jouduin tarkastelemaan kylää puolueettomin silmin. Olen oppinut maaseudun kehittämisestä, kulttuurihistoriallisista arvoista ja maisemakuvasta. Suunnittelutyö on vaatinut tuttujen asioiden näkemistä uudella tavalla ja luovuutta erilaisten näkökulmien yhdistämisessä kokonaisuudeksi.

Toivon, että tämä kyläsuunnitelma osaltaan auttaisi kylän kehittämistä.

Nurmeksessa 29. toukokuuta 1998

Minna Korhonen

JOKIKYLÄN KYLÄSUUNNITELMA **1**

ALKUSANAT **1**

1 JOHDANTO **4**

2 JOKIKYLÄ **5**

3 JOKIKYLÄN HISTORIAA **5**
3.1 Esihistoria 5
3.2 Historia 5

4 LUONNONYMPÄRISTÖ **11**
4.1 Maastomuodot 11
4.2 Maaperä 11
4.3 Vesistö 11
4.4 Kasvillisuus 12
4.5 Ilmasto-olot 12
4.6 Maastomuokkaukset ja ympäristövauriot 12
4.7 Eläimistö 12

5 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ JA KÄYTTÖTILANNE **13**
5.1 Paikkakunnan kehitysvaiheet 13
5.2 Pihapiiri 13
5.3 Rakennukset 13
5.4 Rakennelmat ja rakenteet 14
5.5 Liikenteen sekä teknisen huollon alueet ja verkostot 14
5.6 Jätehuolto 15
5.7 Alueiden rakennusten käyttötilanne 15
5.8 Väestö ja työpaikat 15
5.9 Harrastukset 16

6 TAAJAMAKUVA **17**
6.1 Näkymät ja näköalapaikat sekä kokoontumis- ja retkikohteet 17
6.2 Kylämaisemaa uhkaavat tekijät 17

7 JOKIKYLÄN KYLÄSUUNNITELMAN TAVOITTEET **18**

8 MAISEMAN KOHTEITTAINEN TARKASTELU **18**
8.1 Tie 18
8.2 Uimaranta 18
8.3 Venevalkama, rantautumispaikka ja joki 18
8.4 Metsät 19
8.5 Pellot 19
8.6 Kosket, purot ja lammet 19
8.7 Ojanpientareet 19
8.8 Rakennuskannan inventointi 19
8.9 Uudisrakennukset 23
8.10 Autiotalot 23
8.11 Rakennusten peruskorjaus 23
8.12 Muut rakennukset ja rakennelmat 24
8.13 Valaistu latu 24
8.14 Infopiste 24
8.15 Jätehuolto 24

9 SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN **25**
9.1 Tielaitos, Savo-Karjalan tiepiiri 25
9.2 Valtio, Ympäristökeskus ja kunta 25
9.3 Kunta 25
9.4 EU 25
9.5 Maanomistajat 25

9.6 Jokikyläläiset, seurat yms. 25
9.7 Vanhojen rakennusten korjaaminen 25

10 AVUSTUKSET 26
10.1 Ympäristöministeriö 26
10.2 Maa- ja metsätalousministeriö 26
10.3 Museovirasto 26
10.4 Opetusministeriö 26
10.5 Asuntorahasto 26
10.6 Mistä tietoa? 26

11 YHTEENVETO 27

12 LÄHTEET 27

LIITE 1: KARTAT 28

LIITE 2: SUUNNITELMAN MERKINNÄT 37

1 JOHDANTO

Viime aikoina Suomen kyliä kohdannut maatalouselinkeinon harjoittamisen väheneminen on vaikuttanut kylän rakenteeseen. Maatalousvaltaiset alueet ovat menettäneet merkitystään alkuperäisessä tarkoituksessa. Maanviljelyksen väheneminen on johtanut usein syrjäseutujen autioitumiseen. Pellot metsitetään tai ne alkavat kasvaa umpeen. Maalaismaisemaa ei hoideta ja vanhojen rakennusten kuntoon ei kiinnitetä huomiota. Uudisrakennukset ovat usein väärin sijoitettuja tai muutoin maalaismaisemaan sopimattomia. Asukkaiden hyvinvointiin vaikuttaa harrastusmahdollisuuksien puuttuminen. Jokikylän kyläsuunnitelmassa on otettu huomioon Jokikylän kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot. Kyläsuunnitelman tarkoituksena on kiinnittää kylän asukkaiden huomio kylämaisemaan ja toimimaan apuvälineenä maisemanhoitosuunnitelmaa laadittaessa. Tarkoituksena on myös tehdä parannusehdotuksia kylälle tärkeistä harrastus- ja retkeilymahdollisuuksista. Tämä suunnitelma on myös esiselvitys yleiskaavan laadintaa varten, joka tullaan tekemään koko Nurmeksen kunnan alueelle.

Suunnitelma jakaantuu kolmeen osaan: kylän historia, nykytilanteen analyysi sekä kyläsuunnittelma toimenpide-ehdotuksineen. Jokikylää hallitsee kolme suurta elementtiä, jotka ovat joki, pellot ja metsäiset vaarat. Suunnitelmaan on sisällytetty koko Jokikylän alue, mutta tarkempaan analyysiin on otettu kylän keskeisin alue, joka rajautuu keskustaa ympäröiviin vaaroihin.

Suunnitelmaa laadittaessa on kuultu kylän asukkaiden mielipiteitä kokouksissa, joita pidettiin neljänä iltana. Jokaiseen talouteen lähetettiin myös kirjallinen kysely (liite 1). Eniten huomiota herätti uimarannan ja venevalkaman puuttuminen. Ongelmaksi koettiin myös kyläkeskuksen läpi johtava mutkainen ja paikoin vaarallinen tie. Jokikylän peltomaisema on pysynyt pitkään jokseenkin samanlaisena, mutta maa-ainesten otosta johtuvat ympäristövauriot ovat ilmeiset. Ihmiset ovat unohtamassa vanhan, kauniin kulttuuriympäristönsä. Jokikylässä on vielä tallella tietoa menneistä ajoista ja esivanhempien määrätietoisesta työstä. Toivottavasti kykenemme siirtämään tämän perinnön tuleville sukupolville.

2 JOKIKYLÄ

Jokikylä sijaitsee Itä-Suomessa Nurmeksesta noin 10 km pohjoiseen. Kylän keskus on harjuselänteellä mutkittelevan tien varrelle, jonka molemmille puolille sijoittuvat kauniit peltomaisemat. Lännessä virtaa Hovilanjoki, idässä on Joensuu-Kajaani valtatie ja etelässä Nurmes-Kuopio kantatie. Kauniit vaarat rajaavat kylämaisemaa. Kyläkeskuksen asutusmuoto on tunnuspiirteeltään nauhakylä, koska asutus sijoittuu pääosin kylätien varteen. Muu asutus on haja- ja hajaryhmäasutusta.

3 JOKIKYLÄN HISTORIAA

3.1 Esihistoria

Vanhin inhimillinen kulttuuri, josta tiedetään sen jättämän aineiston nojalla, tunnetaan kivikauden nimellä, koska aseet ja tarve-esineet valmistettiin kivestä. Kiven ohella on ajoittain käytetty myös puuta ja savea. Kivikaudessa erotetaan neljä päävaihetta: eoliittinen kausi, paeloliittinen kausi, mesoliittinen, jolloin opittiin tekemään ajalle tyypillinen ase sitomalla kivi varteen kirveeksi, ja neoliittinen kausi, jolloin tehtiin taitavasti koristeltuja saviastioita sekä hyvin hiottuja kiviaseita ja alettiin viljellä maata. Neoliittisen kauden katsotaan alkaneen noin 3000 eKr. Suomessa on kuitenkin tavattu esiintymiä ainoastaan kahdelta viimeiseltä kaudelta. Kivikauden löydöt sijoittuvat nykyisille viljelysalueille. Runsaimmin on löytynyt kivitalttoja, joita on kaksi päätyyppiä: tasa- ja kourutaltta. Tasatalttoja on löytynyt Jokikylän Korholasta. Tapiolan pelloilta on tehty myös joitakin kivilöytöjä. Useimmat esineet on tavattu ns. irtolöytöinä, jotka ovat joutuneet maahan tai veteen sattumalta ihmisen liikkuessa askareissaan.

Kivikausi päättyi Suomessa noin vuonna 1 000 eKr. Sen jälkeen maamme lounaisosissa alkoi pronssikauden nimellä tunnettu ajanjakso. Ilmaston viileneminen ja elinehtojen koveneminen karkotti ihmiset maamme pohjois- ja itäosista, niin ettei Jokikylän osalta voida puhua pronssikaudesta. Kivikauden jälkeen alkoi noin 2000 vuotta kestänyt tyhjyyden aika, kunnes ajanlaskumme toisen vuosituhannen alussa karjalaiset toivat rautakauden Nurmekseen.

3.2 Historia

Karjala, jonka pohjoisimmassa osassa Nurmes sijaitsee, sai asutuksensa noin vuonna 700. Päätoimena oli metsästys ja kaupankäynti lappalaisten kanssa. Erämaat eivät suinkaan olleet vailla ihmisiä, vaikkei kiinteää asutusta ollutkaan. Lappalaiset vallitsivat erämaita 1100-luvulle saakka. He eivät ehtineet porolaumoineen liikkuessa nimeämään moniakaan paikkoja, vielä vähemmin ilmoittelemaan nimiä ohikulkeville karjalaisille. 1500-luvulta löytyneen lähteen mukaan Jokikylä sijaitsi tärkeän Karjalasta Pohjanmaalle vievän vesitien varrella, joka oli käytössä jo pakanuuden ajalla. Tästä on todisteena Vastimonjoen varrelta löydetty soturin hauta miekkoineen. Pääasiassa etelästä päin kulkevaan liikenteeseen viittaa joen nimikin. Siinä näet jouduttiin nousemaan vastavirtaan.

3.2.1 1600-LUKU

Vuonna 1618 tehdyssä maakirjassa mainitaan ensimmäisen kerran Jokikylän asutuksesta. Tässä kirjassa mainitaan Tero Pörtsönen, joka asui Jokikylässä. Vuonna 1617 tehdyn Stolbovan rauhan jälkeen alkoi nousun aika. Asutuksen määrä moninkertaistui muutamassa vuosikymmenessä ja maita otettiin viljelykseen alueilta, joilla ei ennen oltu ihmistä nähty. Vastimojoen varsi sai asutuksensa 1630-luvulla.Vuoden 1651 maakirjan mukaan Jokikylässä oli kolme taloa, kun taas vuonna 1690 niitä oli jo kuusi. Asukkaat muuttivat paikasta toiseen. Tästä kertovat useat samasta henkilöstä johtuvat paikannimet, esim. Jokikylän Kuokkala, jossa eläneistä Kuokkasista ilmeisesti Kuokkastenkoski, -järvi ja -salmi ovat saaneet nimensä.

Suurperheet olivat harvinaisia. Rajattomat uudisrakentamismahdollisuudet antoivat nuorelle väelle tilaisuuden lähteä kokeilemaan onneaan oman tilan raivaamisessa. Tämä johti jossain määrin talojen vähäväkisyyteen. Niinpä käräjillä valiteltiin tilojen autioitumista, koska vanhempi väki oli joutunut kerjuulle nuorempien muutettua pois perinnön saatuaan.

Maanviljelys
1600-luvun viljelys oli pääasiassa kaskiviljelystä. Pellot olivat pieniä, mutta niiden ala laajeni vuosien mittaan merkkinä asutuksen vakiintumisesta. Vuonna 1637 Jokikylässä oli vain yhdellä talolla peltoa, mutta jo vuonna 1690 sitä oli miltei poikkeuksetta kaikilla. Pelloissa viljeltiin yksinomaan ohraa. Peltojen tuotto oli kuitenkin niin vähäistä ettei ilman metsän antimia: pettua, marjoja, kaloja ja riistaa selvinnyt talven yli.

Karjanhoito
Karjanhoidon juuret ulottuvat 1600-luvulle asti. Vuoden 1637 maakirjasta käy ilmi että Jokikylä oli yksi Nurmeksen tärkeimmistä karjakylistä. Jokikylän Heikki Ikosella oli jopa neljä lehmää. Karjasuojat olivat ahtaita ja pimeitä, lantaa ei luotu talvisin ulos ja ruokinta oli puutteellista. Toisin oli hevosten kohdalla, jokaisessa kunnon talossa piti olla hevonen, parhaissa kaksikin, niin kuin oli Heikki Ikosella. Hevosen paikka oli tuvassa ovensuussa ja se sai parempaa rehua kuin muu karja.Tuohon aikaan heinätettiin yksinomaan luonnonniityiltä, joita oli joen rannoilla ja suonlaitamilla. Luonnonniityt olivat pieniä ja niiden heinäsato vaatimaton. Lisää peltoa raivattiin niittyjen ympärillä olevasta viljavasta maasta. Tuolloin karjan tuotto oli vaatimatonta, eikä siitä liiennyt myytäväksi. Karjanlanta oli tärkeämpi tuote kuin maito, sillä sen varassa oli peltoviljelyksen menestyminen.

Rakennukset
1600-luvulla asuntona oli sauna. Siinä myös kylvettiin ja kuivatettiin viljat ja nahkat. Seuraava aste, savupirtti, ei paljoa eronnut tästä. Kooltaan se oli suurempi ja ikkunoita, jotka suljettiin luukuilla, oli enemmän. Pirtin peräosaan rakennettiin lattia halkaistuista hirsistä. Uunina oli kiuas ja ajan kuluessa se opittiin muuraamaan säännöllisemmäksi ja lujemmaksi. Perheen kasvaessa viereen rakennettiin toinen tupa ja väliin porstua. Karjasuojana oli navetta, neliönmuotoinen juoksulautaikkunoilla varustettu rakennus. Karjan kasvaessa navettaa ei laajennettu , vaan rakennettiin uusi. Säilytyspaikkana oli aitta. Suurissa taloissa oli kullakin aikuisella perheenjäsenellä oma aittansa. Eri tarkoituksiin rakennettiin vilja- ja liha-aitat. Vaateaitat olivat suosittuja makuuhuoneina ja saatettiinpa siellä nukkua talvellakin.

1600-luvun loppupuoleen mahtuu kauhua ja hätää enemmän kuin kenties mihinkään aikaisempaan ajanjaksoon. Ensin ilmestyi Simon Afflec isännöimään kuninkaan vallalla, joka kovuutensa ja julmuutensa vuoksi sai nimen Simo Hurtta. Sitten tulivat suuret kuolon vuodet 1696-98 ja viimein yltivät Isonvihan hyökyaallot Pielisen perille Nurmekseen.

3.2.2 1700-LUKU ja 1800-LUVUN ALKU

Talouksien määrän kasvu 1700-luvulla tapahtunut peltoviljelyksen voimistuminen veti kaskitalot vaaroilta alas viljavampien peltomaiden äärelle. Tämän kehityksen johdosta tapahtui voimakasta asutuksen lisääntymistä, jonka tuloksena salot saivat paikoin tiheänkin asutuksen. Jokikylä laajeni pohjoiseen ja sen läntisillä takamaille muodostui pysyvää asutusta. Tilajakojen seurauksena asutus levisi merkittävästi, Jokikylään syntyi seitsemän uutta kantatilaa. Tilojen jakaminen ei aina sujunut riidoitta. Juusolan jako neljän veljeksen kesken vuonna 1794 sekä Pöyhölän erottaminen Ollilasta aiheutti kaksi sitkeää riitaa.

Vuonna 1759 vastustettiin ankarasti Korpi-Jaakon asutuspuuhia, jotka hän vei tarmokkaasti, mutta joskus omavaltaisia menettelytapoja noudattaen, päätökseen. Hänen menettelynsä herätti närkästystä Jokikylän ja Savikylän välimaiden kohdalla. Tämä alue, joka ulottui Rätsövän koskesta Mehtävastimon järveen, laajalti sen itäpuolelle ja sieltä Kuokkastenkoskelle, kuului alunperin Savikylän maihin, koska sen taloja oli kyseisen järven rannoilla. Kun kirkkoherra Stenius oli huomannut tämän alueen mahdollisuudet, hän ei suinkaan neuvotellut savikyläläisten , vaan jokikyläläisten kanssa, jonka rintamaihin sen katsottiin kuuluvan. Koska viimeksi mainituilla ei ollut niittyjä, kaskimaita eikä muitakaan käyttöönotettuja maita tällä alueella, Steniukselle lohkaistiin hänen toivomansa alue mielellään. Sille perustettiin puolenkymmentä torppaa ja tilan alkua savikyläläisten vastalauseista huolimatta, sillä he eivät voineet kumota maaherran antamaa hallintaoikeutta. Tälle alueelle, Vastimorantaan, mainitaan vuonna 1778 Silo Karjalaisen perustaneen mökin.

Tilattomat yhteiskuntaryhmät
1700-luvulla nousivat palkolliset merkittäväksi yhteiskunnalliseksi tekijäksi. 1600-luvulla oli renkejä ja piikoja vähän, mutta heidän määränsä kasvoi 1700-luvun loppuun mennessä yhteiskunnan suurimmaksi ryhmäksi. Vuonna 1723 tuli palkollisia koskeva määräys, jonka mukaan jokainen jolla ei ollut omaa taloa, torppaa, virkaa tai ammattia oli palvelusvelvollinen. Talonpoikaistalossa sai käyttää tarkoin säädettyä talon veroluvusta riippuvaa määrää palkollisia. Torpparit olivat toinen suurehko ryhmä. Korpi-Jaakko perusti laajan metsätilansa Jokikylän ja Savikylän rajamaille ja hankki sinne torppareita. Nämä torpat itsenäistyivät pian, sillä Korpi-Jaakon perilliset myivät ne torppareille. Käsityöläiset, suutarit, räätälit, puusepät ja sepät olivat myös merkittävä tilattomien ryhmä.

Maanviljelys
1700-luku oli voimakkaan nousun aikaa maataloudessa. Peltoa opittiin viljelemään tuottoisammin ja peltopinta-alaa lisättiin monikymmenkertaiseksi. Yleensä peltoa raivattiin kaskeamalla. Kaskettuun peltoon kylvettiin ensimmäinen vilja lannoittamatta ja vasta toisena vuonna oli maan voimaa kohennettava. Lanta oli tuolloin erittäin arvokasta ja nimitys ”maamiehen kulta” vastasi tarkoitustaan. 1700-luvun lopulla opittiin lisäämään lantaan havuja sekä mutaa ja niin sen vaikutus parani. Lannan puute ja työkalujen alkeellisuus hidasti peltoviljelyn kehitystä. Kaksihaarainen aatra ja heikko risukarhi estivät savimaiden viljelyksen, joten suosittiin kepeitä vaaramaita. 1700-luvun puoliväliin asti pellot olivat ojittamattomia. Vasta Korpi-Jaakko pani alkuun ojitustekniikan. Ojitustyö oli aluksi perin outoa talonpojille. Hankittiin erikoisia ojureita. Tällainen tuli Jokikylän Nevalaisille ja Steniukselle vuonna 1755. Tällöin alettiin soitakin ojittaa. Jokikylässä oli tällaisia soita Vastimonkorvessa, joka kuului osana muutenkin alavaan Korpi-Jaakon perustamaan laajaan metsätilaan.Pian opittiin kuivattamaan soita viljelyskelpoisiksi laskemalla järviä ja perkaamalla koskia. Ensimmäinen perkaushanke pantiin vireille vuonna 1773, kun Jokikylä, Karhunpää ja Haapajärvi päättivät perata Kuokkastenkosken. Kaikki näiden kylien asukkaat velvoitettiin osallistumaan työhön. Tiedossa ei ole miten tämän yrityksen kävi. Jokikylässä Lauri Karhu, Steniuksen torppari Silo Karjalaisen kotivävy, aloitti Vehkalampien laskun. Sitten Tahvo Saastamoinen otti lopettaakseen työn ja onnistuikin siinä lampien laskukulmaa perkaamalla. Yleisimmät viljalajit olivat ohra ja ruis, myöhemmin myös kaura. Pellavaa viljeltiin ainakin kotitarpeeksi, hamppua eli liinaa sekä humalaa kasvatettiin jatkuvasti. 1700-luvulla aloitettiin tupakanviljely, sitä kasvatettiin lähinnä omiksi tarpeiksi. Perunan viljely aloitettiin 1700-luvun loppuvaiheessa.

Kotieläinten hoito
Tärkein kotieläin oli lehmä. Sen ohella pidettiin lampaita, vuohia, joissakin taloissa sikoja ja tietysti hevosia. Suurimmat karjat olivat vuonna 1731 Jokikylässä Nevalaisen tilalla Hovilassa, jossa oli 8 lehmää ja sonni, olipa siellä kolme hevostakin. Nurmeksessa oli oma hevosrotu. Sen jalostaja oli Jokikylän Pöyhölän isäntä Pekka Immonen. Laidunmaat olivat tähän asti olleet pääasiassa yhteislaitumia, mutta niitä alettiin jakaa. Tällainen tapaus on Jokikylästä vuodelta 1766, kun Korholan Juho Korhonen anoi Putkikorven jakoa itsensä ja Juutilan Heikki Juutisen kesken. Vielä vuonna 1771 puhutaan Pörtsyn tienoilla olleen kylän yhteinen laidun.

Pyyntielinkeinot
Kalastus ja metsästys näyttelivät suurta osaa toimeentulosta vielä 1700-luvulla, niiden merkitys väheni 1800-luvulla. Kalastuksessa arvokkain väline oli nuotta, jonka kylät yhdessä omistivat. Kruunu pidätti itselleen arvokalan, lohen ja siian pyynnin, johon tarkoitukseen se rakennutti kalapatoja. Vanhin kruununkalastamo oli Kuokkastenkoski, jonka kirkkoherra Stenius perusti vuonna 1751. Vuonna 1775 mainitaan hänen antaneen kalastusoikeuden Jokikylän Antti ja Olli Nevalaiselle. Metsästys oli elinkeinona menettämässä merkitystään. Pienriistaa metsästettiin nuolin ja ansoin ja vesilintuja pyssyillä. Suurriistaa: susia, karhuja, hirviä ja peuroja pyydettiin keihäin tai pyssyin.

Myllyt
Aikakauden näkyvimpänä teollisuudenhaarana on pidettävä myllyteollisuutta. Ensimmäinen yrittäjä oli Jaakko Stenius, joka rakennutti myllyn kotitarvetta varten Mustapuroon. Toinen suurempi yritys hänellä oli tullimyllyn rakentaminen Kuokkastenkoskeen vuonna 1755. Yhtiökumppaneinaan hänellä oli Hovilan Antti ja Ollilan Olli Nevalainen. Tulipalo tuhosi sen kuitenkin 20 vuotta myöhemmin. Sen jälkeen rakennettiin uusi ja parempi, joka toimi aina vuoteen 1791. Ennen paloa todettiin koskessa olleen neljä myllyä, jotka olivat luultavasti pieniä jalka- eli härkinmyllyjä. Vuonna 1799 oli vireillä ratasmyllyn rakentaminen.

Kuokkastenkosken saha Nousevan metsäteollisuuden oireet alkoivat tuntua 1830-luvulla. Sitä ennen oli puunjalostus ollut hyvin vähäistä. Puuta käytettiin vain rakennuksiin ja käyttöesineisiin ja puu työstettiin enimmäkseen kirveellä. Sahaakin oli jo opittu tuntemaan, vuonna 1807 oli Jokikylässä kaksi ammattisahuria: Juho Kokko ja Tuomas Larinen. Viipurilainen Tichanoffin kauppahuone osti Kuokkastenkosken oikeuksineen vuonna 1837 ja perusti sahan. Myöhemmin sahan yhteyteen rakennettiin mylly. Sen piiriin laskettiin ainoastaan Jokikylä ja Savikylä. Kuokkastenkosken tehdas toimi 1840-luvulla vilkkaasti, vuonna 1845 siellä mainitaan olleen 20 työmiestä. Tehtaan merkitys ei ollut ainoastaan sen lauta- ja jauhotuotannossa, vaan se rikastutti muutenkin elinkeinoelämää. Metsätyöt ja uitot antoivat työtilaisuuksia lukuisille jalka- ja hevosmiehille.

Liikenne
1700-luvun loppupuolella alettiin tehdä ja kunnostaa Jokikylän läpi Sotkamoon johtavaa tietä. Perimätiedon mukaan Nurmeksesta Kajaaniin kuljettaessa oli pysähdyspaikkana Jokikylässä Hovila. Vuoden 1776 syyskäräjillä esitettiin ensimmäinen majatalo-ohjesääntö, jonka mukaan Jokikylässä tuli olla majatalo Juusolassa. Varatiloina, joissa piti olla hevosia suuremman tarpeen varalta, ehdotettiin Korholaa, Ollilaa ja Pekkalaa. Hovila toimi vuosina 1790-96 myös postitalona.

Rakennukset
Asuntona oli savupirtti, lehmillä ja lampailla oli navettansa, kylpemistä varten oli sauna ja sen edessä pistekota keittiönä. Säilytyspaikkoina oli aittoja ja riihi täydensi kokoelman.

Tuvan koko vaihteli perheen vaurauden ja suuruuden mukaan. Se sijaitsi tavallisesti pihan pohjoislaidalla. Juoksulaudoilla peitetyistä ikkunoista saatiin tupaan valoa. Lasi-ikkunat tulivat käyttöön 1700-luvun loppupuolella. Talollisilla sai olla neljä ruutua ja mökkiläisillä kaksi. Tuvan kalusto oli niukka, seiniä kiersivät penkit, pöytä oli sijoitettu pää oveen päin ja pöydän toisella puolella oli rahi. Sänkyjä ei ollut , vaan vuoteet sijattiin lattialle. Taloja laajennettiin rakentamalla eteisen eli porstuan toiselle vastakkaiselle puolelle toinen tupa.

Koska talot olivat sisäänpäin lämpiäviä oli tärkeää, että huoneita voitiin lämmittää vuorotellen. Seuraavaksi rakennettiin porstuan peräkammari, pieni huone eteisen taakse. 1700-luvun loppupuolella aloitettiin rakentaa ulospäin lämpiäviä uuneja ja toisen tuvan tilalle rakennettiin kaksi kamaria tai sali.

Karjasuojista navetta oli tärkein. Sen koko vaihteli 8x8 - 14x14 kyynärään, ja sen eteen rakennettiin seinällinen, oveton kuja. Navettoja saattoi olla useampikin, ainakin lampaille omansa. Hevoset voitiin pitää tuvan ovensuunurkassa tai navetan kujassa, mutta varsin aikaisin puhutaan jo varsinaisista talleistakin. Talliin tehtiin usein ylinen, jossa säilytettiin rehuja. Tallin toisessa päässä saattoi olla aitta. Aitat olivat tärkeitä tarverakennuksia, ne olivat yleensä pieniä. Riihi rakennettiin viljan käsittelyä, kuivaamista ja puimista varten. Riihen nurkassa oli kiuas lämmittämistä varten.

Laudat halkaistiin kirveellä, jolloin yhdestä rungosta saatiin kaksi, jopa neljäkin lautaa. Laudoista rakennettiin lattiat ja katot sekä muut pienemmät osat. Aluksi rakennusten sijaintiin ei kiinnitetty huomiota, myöhemmin niitä alettiin kuitenkin ryhmitellä. Karjasuojien ja aittojen lukumäärä väheni ja koko kasvoi. Ne ryhmitettiin omaan riviinsä tai rakennettiin suurempi, useampia huoneita sisältävä, joskus kaksikerroksinenkin aitta länsisuomalaisen mallin mukaan. Sieltä on kotoisin umpipihatyylikin, josta on vielä merkkejä 1900-luvun puolella. Jokikylän Sippolassa on tältä ajalta peräisin oleva aitta, sen keskellä on ollut portti pihaan. Muut rakennukset ovat olleet kiinteässä neliössä pihan ympärillä.

3.2.3 1800-LUVUN LOPPUPUOLI

Uusia välineitä ja menetelmiä maataloudessa
Metsätalouden kulta-aika 1800-luvulla laiminlöi maanviljelystä. Vuonna 1877 alkanut pula-aika, talouselämän häiriöt ja huono aika puumarkkinoilla vaikutti siihen, että viljelyksiä ryhdyttiin hoitamaan paremmin. Maanviljelys näytti nyt varmimmalta elinkeinolta. Eräs uuden ajan tärkeä keksintö oli kääntöaura. Jokikylään se tuli ensimmäisenä Kuokkastenkoskelle. Seuraavaksi tulivat uudet äkeet, lautaskarhit, piikiäiset, jousiäkeet ja rullakarhit. Ojituksen seurauksena saatiin kasvukausi pidemmäksi, keväällä päästiin aikaisemmin pelloille ja syyshallan vaara väheni. Korjuukoneista niittokone mainitaan olleen ensimmäisenä Hovilassa, se oli kahden hevosen kone. Sippolassa taas oli pienempi, yhden hevosen kone.

Kuokkastenkosken uusi kukoistus
1800-luvun alkupuolella Kuokkastenkosken saha siirrettiin Pielisjoen suulle Utraan. Joensuulainen liikemies A. J. Mustonen osti oikeudet koskeen. Tammikuussa 1877 valmistui kosken partaalle rautaruukki, saha ja mylly. Erikoisen tärkeä oli tehtaan maatalous, sekä taloudellisesti, että esimerkkinä ympäristölle. Tilan tuotteiden jalostamiseksi rakennettiin oma meijeri. 1900-luvun alussa rautateollisuus loppui, mutta saha toimi 1920-luvulle saakka, samoin mylly.

Ammatit
Tilattomat, joiden työvoimaa talolliset eivät voineet käyttää hyväkseen ympäri vuoden, saivat hakkuissa ja uitoissa työtä niin talvella kuin kesälläkin. Vuosipalvelus, joka oli rajoittanut palkollisten vapauksia ja rasittanut isäntäväen taloutta, syrjäytyi vähitellen. Taloon voitiin palkata kiireimmiksi työajoiksi riittävä määrä väkeä, jolla taas muuna aikana oli mahdollisuus hankkia toimeentulonsa muualta. Näin muodostui loisista, palkollisista ja mökkiläisistä yksi yhtenäinen ryhmä, työväki. Käsityöläisten lukumäärä kasvoi. Kotiteollisuuden tarpeisiin järjestettiin kuusiviikkoisia kursseja vuodesta 1878. Vuonna 1876 anottiin Jokikylään kauppalupaa. Ensimmäinen kauppa perustettiin Kuokkastenkoskelle, sen toiminnan aloittivat Reijonen, Tuhkunen ja Timonen.

Rakennukset
1860-luvulla talonpoikaistalojen ulkonäkö muuttui oleellisesti. Vanhoja rakennuksia laajennettiin ja uudisrakennukset olivat pidempiä ja niihin tuli usein kaksi sisäänkäyntiä. Rakennuksen perustyyppiin kuului tupa ja neljä kamaria. Salin puoleista sisäänkäyntiä koristi usein kuisti, joka saattoi olla kaunistettu lasi-ikkunoin. Entistäkin rakennustyyppiä esiintyi ja joukko uusia tyyppejä, jotka kuvastavat oman syntyaikansa virtauksia mm. korkeine betoniperustoineen, lautarakenteineen jne. Entisten hirsinavettojen sijalle kohosi uljaita kivirakennuksia. Karjakartanon rinnalla asuinrakennus jäi usein varjoon.

Muut piharakennukset: aitat, sauna ja riihi ovat säilyttäneet jokseenkin aikaisemman muotonsa. Uusina ne on kuitenkin rakennettu väljempinä ja mukavampina, kokonaan uusi rakennus oli heinälato.

Kuokkastenkosken teollisuusyhdyskunnassa, joka oli pitäjän ainoa, toimi yksityinen koulu. Sen perustivat tehtaan isännöitsijä, kauppias Otto Tuhkunen ja insinööri P. G. Holm vuonna 1877. Koulu toimi aluksi kasarmissa ja loppuaikana yksinäisessä, hatarassa tuvassa. Oppilaita oli vuosittain noin 40.

3.2.4 1900-LUKU

Metsätalous
1900-luvun alussa maata koettelivat suuret katovuodet. Suurten nälkävuosien vaurioista ei selvitty yksin maanviljelyksen avulla, vaan sitä auttoi suuressa määrin metsäteollisuuden vapautuminen sitä kahlinneista rajoituksista. Metsien käyttö oli kuitenkin holtitonta. Parannus metsäkaupoissa tapahtui 1900-luvun paikkeilla, runkoluvun tullessa määrämitan tilalle kaupan perusteeksi. Hakkuiden rehellisyyden tarkistamiseksi otettiin käyttöön myös leimaus. Viimeisenä vaiheena päädyttiin tilavuuteen, kuutiojalkalukuun, hintaperusteena. Kuusipuu ei kelvannut aluksi kaupaksi, mutta Kuokkastenkoski osti sitä hiileksi. Koivuista ei vanhastaan käytetty kuin tuohi, josta tehtiin vakkoja ja kattoja. Vasta 1920- luvulla se sai kysyntää vaneriteollisuuden raaka-aineena.

Karjanhoito
Karjaharrastuksen alkuaikoina pyrittiin runsaimpiin tuloksiin lehmälukua lisäämällä. Tuotannon lisäämiseen pyrittäessä opittiin kuitenkin pian kiinnittämään päähuomio laatuun eikä paljouteen. Tätä tehosti karjantarkastustoiminta, jonka avulla oli mahdollisuus järkiperäiseen jalostukseen. Elintarvikemarkkinoiden kiristyessä Venäjän vallankumouksen jälkeen ja ahdistaessa luovutusmääräyksin ja hintasäännöstelyin maataloustuottajia, perustettiin syyskuussa 1917 maataloustuottajain yhdistys. Sen puheenjohtajaksi tuli Jokikylän Hovilan isäntä O. W. Timonen. Jokikylään perustettiin vuonna 1914 myös Marttayhdistys.

Pyyntielinkeinot
Pyyntielinkeinojen merkitys vähentyi, mutta niillä on sentään ollut oma asemansa ruokavalion rikastuttajana, osittain vientikaupankin vilkastuttajana ja tuhoeläinten harventajana. Isompia petoja ei mainittu pariinkymmeneen vuoteen, kunnes talvella 1903 ilmestyi susia Jokikylän tienoille. Pienriistan ansapyynti lopetettiin lainsäädäntöteitse. Jokikylään tuli kalastuskunta vuoden 1913 paikkeilla. Suolamuikku oli riistan rinnalla tärkeä vientitavara.

Tunnetuimmat henkilöt
Jokikylän tämän ajan ehkä tunnetuin henkilö oli Hovilan isäntä O. W. Timonen. Hän oli innokas maanviljelijä ja uusien tekniikoiden alullepanija. Timonen toimi mukana monissa hankkeissa. Hänen, I. Saurion ja Mikko Koistisen laatiman suunnitelman pohjalta toteutettiin meijerihanke Nurmekseen. Hän toimi meijerin osuuskunnan hallituksessa ja oli Jukolan Osuusliikkeen hallituksen jäsen vuodesta 1912 lähtien. Kunnanvaltuuston varapuheenjohtajana Timonen toimi vuodesta 1918. Hän oli myös Nurmeksen ja Valtimon osuuskassojen liiton puheenjohtaja. Nurmeslaisena hän oli vuonna 1923 perustetun Pielisen metsätalous Oy:n varajäsenenä.

Juutilan tilan isäntä, apteekkari Matti Calonius kuului toisen sortokauden aikana värväyskeskuksen tärkeimpiin henkilöihin. Calonius oli tärkeä henkilö toimitettaessa saksalaisia ja itävaltalaisia sotavankikarkureita kotimaihinsa. Hän perusti vuonna 1874 kauppias Saarelaisen, Tuhkusen ja Hukan kanssa oluttehtaan Nurmekseen. Hän toimi myös kunnan puolesta käräjöitsijänä sekä kunnallislautakunnan varaesimiehenä.

Rautatie
Syystalvella vuonna 1927 saatiin päätökseen Nurmeksesta Kontiomäkeen johtava rautatie, joka kulkee Jokikylän kautta. Tällöin anottiin laituria Haapalammin luo, jossa se olisi voinut edistää Jokikylän yhteyksiä, mutta anomus hylättiin.

Koulu
Jokikylä kuului aluksi Karhunpään koulupiiriin, mutta se liitettiin Kuokastenkosken toiseen kouluun vuona 1895. Kuokkastenkosken koulun mentyä vararikkoon oppilaat joutuivat Savikylän kouluun. Vuonna 1907 aloitti Kuokkastenkoskella toimintansa uusi koulu, jossa opettajana toimi Matti Kilpeläinen. Jokikyläläiset eivät kuitenkaan olleet tyytyväisiä ja he ”ryöstivät” koulun. Koulu perustettiin kunnan O. W. Timoselta hankittuun kouluhuoneistoon. Jokikylän alueelle tuli siten kaksi koulua. Varsinainen koulu rakennettiin rakennusmestari Otto Sivolaisen piirustusten mukaan Pekkalan tilalta hankitulle tontille vuonna 1911, joka on toiminnassa vielä tälläkin hetkellä.

4 LUONNONYMPÄRISTÖ

4.1 Maastomuodot

Jokikylän ominaispiirre on luonnon kauniit elementit sopusoinnussa keskenään. Kylän läpi kulkeva tie, joka myötäilee pääosin kaunista harjua, on sijoittunut hyvin maalaismaisemaan. Tien molemmin puolin on hyvin hoidetut pellot sekä Likolampi, Pitkälampi ja Halmelampi. Kyläkeskuksen pohjoispuolella sijaitsevat harvinaiset Juutilankankaan soraharjut, joiden väliin on muodostunut ammemaisia notkelmia. Kylän länsipuolella on joki, joka virtaa Karinvirtana Joki-Vastimo järveen ja jatkaa siitä kulkuaan Kuokkasetenkoskeen kiertäen Hovilansaaren Hovilanjokena ja Pöyhölänjokena. Kyläkeskuksen itäpuolella on Nurmeksesta Kajaaniin johtava valtatie 6, sen varrella on peltoja sekä Nuottilampi ja Kumpulampi ja kylän eteläpuolella on Kuopioon johtava kantatie 75, joka sivuaa Lingonjärveä. Tätä rauhallista kokonaisuutta rajaavat Haapavaara ja Muuranvaara itäpuolelta, Vastimovaara ja Konkkavaara länsipuolelta sekä Lingonvaara ja Kellovaara eteläpuolelta.

4.2 Maaperä

Jokikylän peltoalueet ovat pääosin hienosedimenttitasankoa joen varressa. Kyläkeskuksen halki kulkeva delta harjulaajentuma on sora tai hiekka peitteinen. Vaarat ovat suuria kallioytimisiä moreenikohoumia. Vastimo- ja Konkkavaaran juurella on kumpumoreenia. Haapa-, Muuran, ja Lingonvaaran läheisyydessä on paljon siirtolohkareita. Konkka-, Vastimo-, ja Lingonvaaran alueilla on yleisesti kaunis maisemakuva, merkittäviä kauneusarvoja sekä luonnonesiintymiä. Hovilan harjun alueella on kaunis maisemakuva sekä merkittäviä luonnon kauneusarvoja. Harju on vedenhankinnalle tärkeää pohjavesialuetta. Juutilankankaan alue on soranotosta huolimatta kaunista maisemakuvaa. Alueella on sekä merkittäviä kauneusarvoja että jokseenkin merkittäviä luonnonesiintymiä. Lisäksi Juutilankangas on vedenhankinnan kannalta tärkeä pohjavesialue.

4.3 Vesistö

Jokikylän ehkä hallitsevin elementti on joki, joka luo kauniita maisemia niin tiellä kuin vaaroilla liikkujille. Pintavedet valuvat pääosin jokeen suoraan tai purojen ja ojien välityksellä. Myös useat lammet keräävät pintavettä, josta ne kulkeutuvat puroja pitkin jokeen.Veden laatu joessa on tyydyttävä, samoin Liko- ja Nuottilammessa. Pitkälammen vesi on kirkasta , samoin Kumpulammen, jonka vesi lähdevettä.Jokikylällä on harvinaisen laaja pohjavesialue, joka keskittyy Lamminkankaalle ja Juutilankankaalle.

Kuva 1. Näkymä Joki-Vastimon järvelle, Hovilan tilan kohdalta, kylätieltä päin.

4.4 Kasvillisuus

Männyt ja kuuset antavat vaaroille ja harjulle voimaa. Harju on männikköistä kangasmetsää. Juutilankangas on kuivaa ja kuivahkoa kangasmetsää. Vaaroja ja harjuja pehmentävät alemmilla seuduilla ja pihapiireissä lehtipuut, joista koivu, pihlaja, sireeni ja tuomi ovat yleisimpiä. Pihapiireissä esiintyvät myös kotikuusi ja juhannusruusu. Pörtsössä on harvinaista siperiankärhöä ja Muuranvaaran rinteellä on yksi kampakuusi. Jokikylän kasveja ei ole erikseen kartoitettu.

Kuva 2. Harvinainen siperiankärhö.

4.5 Ilmasto-olot

Jokikylä kuuluu IV-vyöhykkeeseen. Talvet ovat runsaslumisia ja routa häviää ennen kasvukauden alkua. Jokikylällä tuulee yleisimmin joelta päin. Harju ja vaarat hajottavat tuulen suuntaa. Ukonilmat eivät yleensä ole rajuja, muulloin kuin etelästä, Pieliseltä päin, tullessaan.

4.6 Maastomuokkaukset ja ympäristövauriot

Jokikylässä on suhteellisen paljon soranottoalueita. Suurimmat soranottoalueet ovat pohjavesialueilla, kuten Likolammilla ja Juutilankankaalla. Juutilankankaan harvinaislaatuiset ammeet ovat hieman jo kärsineet maa-aineksen otosta. Kuitenkin soramonttujen maisemointi on aloitettu ja paikoin saatu maisema säilymään siistinä. Kyläkeskuksen läpi mutkitteleva harju, joka ennen kulki yhtenäisenä, on saanut vaurioita siihen tehdyin leikkauksin ja maa-aineksen ottojen vuoksi. Maisemoinnilla sitä voidaan lieventää. Pelloilla on jääkaudelta peräisin olevia kiviä. Jokikylän keskusalueella ei ole juurikaan suoalueita, mutta reuna-alueilla soita on jonkin veran ojitettu. Muita pintamateriaalien muutoksia ei ole tehty.

4.7 Eläimistö

Eläinkanta on määrällisesti ja lajillisesti suhteellisen runsas. Vesilintukanta on joen suomien mahdollisuuksien ansiosta pysynyt yleensä suurena, mutta nykyjään on pienentymään päin. Yleisimpien lintujen lisäksi lintukantaan kuuluu myös fasaani, lehtopöllö sekä haukka. Alueella liikkuu paljon hirviä ja peuroja sekä pienriistaa, kuten jäniksiä, oravia ja saukkoja. Karhuja, susia ja kettuja on myös ajoittain havaittu. Nuottilammella on myös majavia sekä joutsenia, joita on myös Pienellä Vehkalammella.

5 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ JA KÄYTTÖTILANNE

5.1 Paikkakunnan kehitysvaiheet

Jokikylällä ei ole oleellisesti tapahtunut tilojen autioitumista, joka oli varsin yleistä muilla kylillä 1970-luvulla. Jokikylään on muuttanut 1980-luvulta lähtien useita uudisrakentajia, jotka ovat poikkeuksetta lapsiperheitä.

5.2 Pihapiiri

Asutus on keskittynyt nauhamaisesti teiden varsille. Maalaistalojen pihapiirit ovat avaria, mutta jotkut niistä on suojattu pensasaidalla. Tämä luo rauhallisen ja luonnon kanssa tasapainoisen maalaismaiseman. Maalaistalon pihapiiriin kuuluu asuinrakennus, navetta, aitta, puusauna sekä mahdolliset muut varasto- ja hallirakennukset. Erillistä tallia ei yleensä ole , vaan se on sijoittunut navetan yhteyteen. Pihapiirien tyypillisimpiä kasveja ovat sireeni, tuomi, koivu, juhannusruusu ja mänty. Useimpiin pihapiireihin kuuluvat myös marjapensaat sekä puutarha, jossa viljellään juureksia ja vihanneksia. Pihapiirit ovat vapaasti muotoutuneet asukkaiden tarpeita varten, jolloin pihamaalla voi mm. harrastaa erilaisia vapaa-ajan pelejä. Pihatietie sijoittuu yleensä niin, että se mahdollistaa sujuvan liikkumisen niin kevyelle kuin raskaalle liikenteelle. Tie joko kiertää pihan, jättäen keskelle nurmikkoalueen, tai se on pihan reunalla. Kaunis koivukuja johdattelee kulkijansa ala-asteen koululle, Likolammelle, Sippolaan sekä Korholaan. Päärakennusten ikkunoilla kasvavat kauniit kukat, kuten pelargoniat ja verenpisarat, luovat pihapiiriin omaa leimaa ja kodikkuutta. Peltoaukeilla sijaitsevia taloja ympäröivät pihapuut. Uudisrakennusten pihapiirit ovat hillitympiä ja ulkorakennusten määrä vähäisempi.

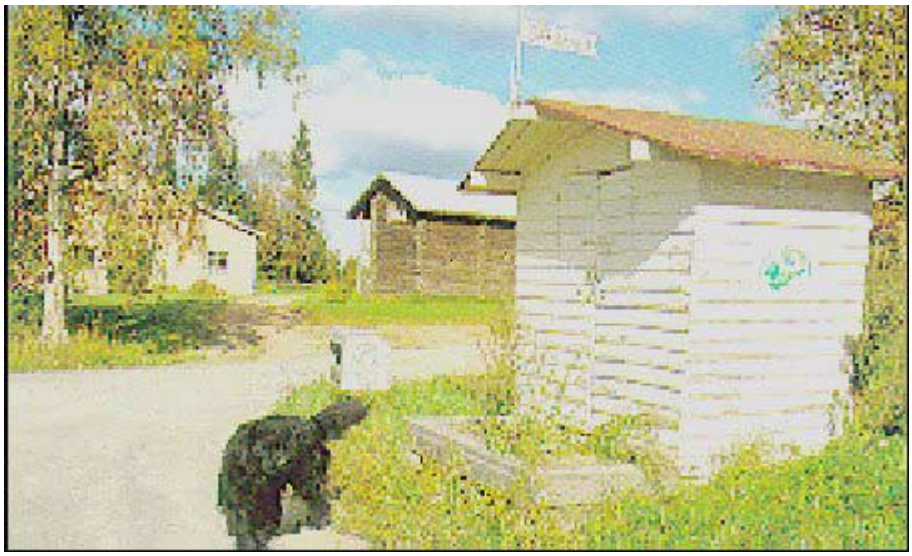

Kuva 3. Särkkälän tilan pihapiiriä kylätieltä katsottuna.

5.3 Rakennukset

Maatilojen rakennukset ovat pääasiallisesti hirsi- tai puurakenteisia. Julkisivuvärejä on paljon, mutta ne ovat kuitenkin hillittyjä ja maalaismaisemaan sopivia. Rakennuksissa on käytetty tavallisesti valkoisia koristelistoja. Ikkunat ovat yleensä kaksijakoisia pystysuunnassa. Rakennusten muotona on pääasiallisesti suorakaide tai neliö, joihin liittyy yhdestä kahteen kuistia. Katto on tavallisimmin jyrkähkö harjakatto, jonka materiaalina on käytetty konesaumattua peltiä, huopaa tai tiiltä. Kattojen väritys vaihtelee tummasta punaiseen. Ulkorakennusten katot ovat paikoin maalamatonta peltiä. Kylällä tapahtunut raju uudisrakentaminen on tuonut myös perinteellisestä maalaismaisemasta poikkeavia ratkaisuja. 1980-luvun loppupuolen tehorakentaminen, rakennuspaikkaa ja materiaaleja liikoja miettimättä, jätti kyläkuvaan oman leimansa. Materiaalivalinnat, värit ja muodot ovat nykyaikaisia. Nykyjään uudisrakennetaan maltillisemmin ja harkitummin.

Jokikylän eteläpäässä sijaitsi Vanhankylän kasarmialue, jossa sijaitsee nykyisinkin yksi kunnostettu asuinparakki. Alueen muut parakit ovat joko purettu tai siirretty uusiokäyttöön. Kauniita kulttuurihistoriallisia rakennuksia Jokikylällä on runsaasti. Huomattavin näistä on Hovilan alueen rakennukset ja puistomainen piha, jotka muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Vuonna 1891 rakennettu klassinen vanha koulu, Osmola, joka toimii vieläkin koulurakennuksena. Juutilan tila, arkkitehtuuriltaan Nurmeksen alueen erikoisin kohde. Vuosisadan alun torpparakentamista edustava Eevalan torppa. Tapiola, entinen Ruunun uudistila sekä Särkkälä.

Kylällä on oma vuonna 1958 rakennettu kyläkauppa. Hovilan maatalousrakennuksissa toimii nykyjään Ismekin opetusmaatila. Lomarakennuksia on jonkin verran joen varressa, saarissa sekä lampien rannoilla.

5.4 Rakennelmat ja rakenteet

Kuikkakorventien varrella on metsästysseuran kota. Juutilan kankaalla ja Saarilammella on laavu. Kylän keskusalueella on neljä hyväkuntoista maitolaituria, muutamat niistä maalausta vailla. Jokikylän peltoaukeilla on jäljellä useita latoja. Suuria mainostauluja, portteja tai aitoja ei kylällä ole, myöskään mastot eivät häiritse.

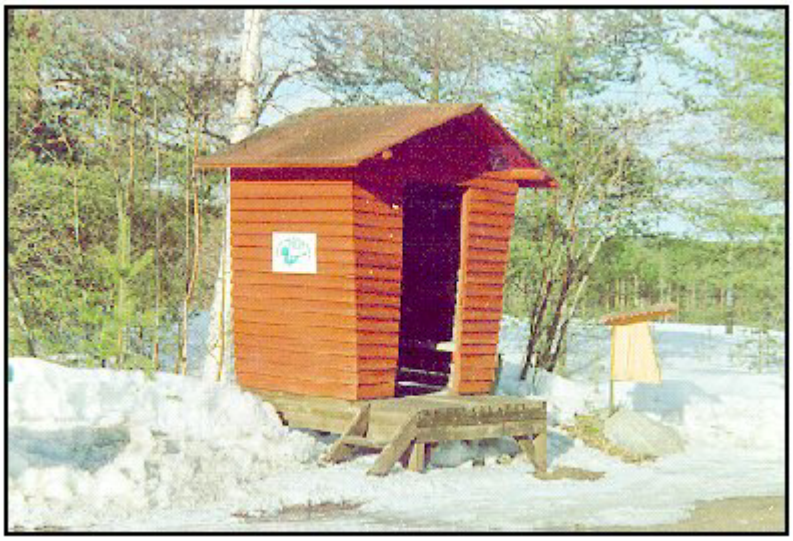

Kuva 4. Lamminkankaan maitolaituri.

5.5 Liikenteen sekä teknisen huollon alueet ja verkostot

Jokikylällä on runsaasti yleisiä ja yksityisiä teitä. Päätie Karhunpää - Likolampi on päällystetty. Se on mutkainen ja kapea sekä saanut routavaurioita. Keväisin moottoriajoneuvolla liikkuminen on hankalaa suurien töyssyjen ja routakuoppien vuoksi. Kevyelle liikenteelle ei ole omaa kaistaa, vaan liikkuminen tapahtuu kapealla kylätiellä. Tielaitoksen mukaan kylätien liikenteen määrä välillä Likolampi - Juutila oli vuonna 1996 suoritetussa mittauksessa 370 autoa vuorokaudessa. Hovilan ja Kajaanin valtatien välinen yksityistie on jouduttu sulkemaan moottoriajoneuvoliikenteeltä Ismekin opetusmaatilan oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Kuitenkin jalankulku ja siihen verrattava liikenne on sallittu. Valaistu latu sijaitsee tämän kyseisen tien varrella. Valtatiellä nro 6, joka johtaa Kajaaniin, oli liikennemäärä vuonna 1996 Jokikylän kohdalla 2100 autoa vuorokaudessa ja Kuopioon johtavalla kantatiellä numero 75 vastaava luku oli 1800. Kyläkeskuksessa on Karijoen ylittävä betoninen silta. Yksityisiä siltoja lukuun ottamatta muita siltoja ei ole. Junarata kulkee Jokikylän koillispuolella. Juna-asemaa tai pysähtymispaikkaa ei ole. Linja-autoliikenne välillä Nurmes - Valtimo kulkee vanhaa tietä kyläkeskuksen läpi. Erillisiä linja-autopysäkkejä kylällä ei ole, vaan auto pysähtyy tarvittaessa. Joella ei ole julkista vesiliikennettä. Jokikylällä ei ole yleistä venevalkamaa tai rantautumispaikkaa. Kylä saa sähkön peltomaiseman halki kulkevien sähkölinjojen kautta. Useimmat taloudet saavat käyttövetensä omasta kaivostaan, samoin Hovila. Sippolan vesiyhtiöön kuuluu kymmenisen taloa. Vedenottamoja sijaitsee Lamminkankaalla sekä Joensuu- Kuopio välisen tien risteyksessä. Juutilankankaan pohjoispuolella Nuottipuron läheisyydessä on tutkittu vedenottopaikka.

Kuva 5. Kylätiellä näkyvyys ei joka paikassa ole hyvä. Mutka ennen ala-asteen tienhaaraa.

5.6 Jätehuolto

Jätehuolto on kiinteistökohtainen. Valtimolta Nurmekseen johtava jätevesiputki kulkee Jokikylän halki. Jokikylän kaupalla on yleinen jätteenkeräyspiste. Ongelmajätteille ei ole keräyspistettä, vaan ne kerätään kausittain tempausluontoisesti.

5.7 Alueiden rakennusten käyttötilanne

Jokikylässä on 192 asuinrakennusta, joista vain muutama on autiona. Vapaa-ajan rakennuksia on noin 50. Ränsistyneitä tai hylättyjä rakennuksia ei ole mainittavasti. Maataloustoiminnan vähentyessä navettoja on jäänyt autioiksi, mutta ne on vielä hyväkuntoisia.

5.8 Väestö ja työpaikat

Kylällä harjoitetaan vielä maatalouselinkeinoa. Myös metsäpalvelun, risusavotan ja puunjalostuksen ammattilaisia löytyy. Kylällä on myös kuorma-autoilun ja puutavarakuljetuksen yrittäjiä kuin myös rakennusten korjaus- ja maalausalan sekä lypsykonehuollon ammattilaisia. Talvilahdessa toimii sikala. Jokikylän asukkaat käyvät työssä pääasiassa kylän ulkopuolella. Asukkaiden ikäjakauma on tasainen, lapsiperheitä kylällä on runsaasti.

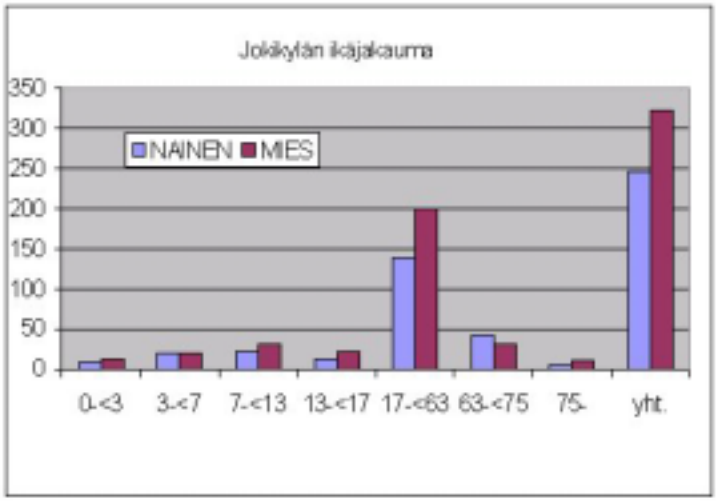

Kuva 6. Maanviljelyn vähenemisestä huolimatta kylän pellot ovat hyvin hoidettuja ja viljeltyjä.

5.9 Harrastukset

Kylällä sijaitsee valaistu latu Ismekin opetusmaatilan ja Valtatie 6:n välissä. Syrjäisen sijainnin vuoksi sen paikka ei ole paras mahdollinen. Jokikylällä harrastetaan aktiivisesti lentopalloa. Koululla sijaitseva suuri pallokenttä antaa mahdollisuuksia joukkuepeleihin. Talvisin koulun luistinradalla on paljon luistelijoita. Naisilla on oma liikuntapiiri. Kylällä toimii myös lähetyspiiri sekä partio. Martta-yhdistys on toiminut vireänä jo kauan ja yhdistyksellä on oma talo, Mehtä-Marttala, Juutilan tilan vieressä. Koululaisilla on oma kerho. Kylällä on kaksi metsästysseuraa. Joki ja lammet suovat hyvät mahdollisuudet kalastukseen. Hauki, ahven, lahna ja siika ovat yleisimpiä kaloja myös lohta on istutettu. Kylällä on kalastuskunta. UKK:n reitti kulkee Jokikylällä. Kuitenkin retkeilymahdollisuudet ovat vielä heikot, koska kylällä on vähän opastettuja polkuja ja teitä. Kuikkakorvella on metsästysseuran kota. Saarilammella ja Juutilankankaalla on laavu. Kyläkeskuksen alueella ei ole uimarantaa, mikä onkin suurimpia puutteita tällä kylällä.

Joella harrastetaan kanoottiretkeilyä. Lenkkeilyyn on kesäisin hyvät mahdollisuudet kangasmetsissä kiemurtelevilla teillä. Innokkaita tenniksen ystäviä kylällä kiehtoo Ismekin omistama tenniskenttä, joka on tarkoitettu opiskelijoiden käyttöön. Omaa tenniskenttää kylälle ei ole. Multimäellä on talkoorakennettu, hyvin hoidettu ja aktiivisessa käytössä oleva harjoitusravirata.

6 TAAJAMAKUVA

Vaikka Jokikylän kokonaiskuva on hajanainen ja asutus levinnyt laajalle alueelle on havaittavissa yksi kyläkeskusalue, joka sijoittuu mutkittelevan kylätien varteen Lamminkankaan ja Juutilankankaan välille. Kyläkeskuksen asutus on nauhamaista ja suhteellisen tiivistä. Pellot näkyvät suurina aukeina tien molemmin puolin ja luovat kauniita näköaloja joelle. Peltojen seassa on metsäsaarekkeita. Talot ovat sijoittuneet tien varteen, peltojen reunalle tai peltokumpareille sekä metsien laidoille. Suurin uudisrakentamisen alue on Juutilankankaalla. Rakennettu alue sijoittuu luontevasti ympäristöönsä. Koko tätä viljavaa aluetta ympäröivät metsäiset vaarat. Kaunis Jokikylä on kulttuurihistoriallisesti arvokas ja olemukseltaan rauhallinen kylä.

Kuva 7. Joki halkoo kylän kaunista peltomaisemaa, jota vaarat ympäröivät.

6.1 Näkymät ja näköalapaikat sekä kokoontumis- ja retkikohteet

Jokikylässä on monia kauniita näkymiä. Tieltä katsottuna näkymät ovat kauniille peltomaisemalle. Peltojen yli näkyy jokimaisema ja sen takana mahtavat vaarat. Näkymät ovat yleensä kauas, koska vaarat sijaitsevat kylän ympärillä ja katse kohtaa ne kilomerien päässä. Näköalapaikat ovat vaaroilla, joista näkee peninkulmien päähän. Vaaroille ei ole erillisiä polkuja, eikä siellä ole näköalatorneja. Näkemisen arvoisia paikkoja ovat myös lammet, jotka elävöittävät maisemaa. Jokikylän ala-aste toimii yleisimpänä kokoontumiskohteena. Martoilla on oma pieni talo, jonne myös kokoonnutaan. Jokikylään toivotaan yhteistä kokoontumispaikkaa. Varsinaisia retkeilykohteita ei ole.

6.2 Kylämaisemaa uhkaavat tekijät

Soranottoalueet ovat Jokikylässä suurin maisemaa haittaava tekijä. Peltojen vesakoitumista ei ole tapahtunut , vaan pellot ovat hyvin hoidettuja. Hakkuiden jälkeen metsien loppuraivaus jää usein tekemättä, jolloin metsät jäävät hoitamattoman näköisiksi. Kyläkeskuksen lähituntuma on säästynyt hakkuilta. Jokimaiseman katoamista ei ole tapahtunut, mutta paikoin kasvavat puut ja pensaikot tulevat näköesteeksi. Uusien rakennuspaikkojen harkitsematon sijainti voi hajottaa kyläkokonaisuutta.

7 JOKIKYLÄN KYLÄSUUNNITELMAN TAVOITTEET

Maisemanhoitosuunnitelma

Maisemanhoitosuunnitelmaa laadittaessa on maiseman tarkastelupisteenä käytetty kyläkeskuksen läpi kulkevaa tietä, josta ohikulkijat saavat ensivaikutelman Jokikylästä. Tietä on kaavailtu maisematieksi. Maisematieprojekti on laaja ja käsittää koko Pohjois-Karjalan ja se tehdään kulttuurihankkeena. Tien kunto vaikuttaa kylän imagoon. Kunnon parantaminen on tarpeen, sillä monttujen ja jyrkkien mutkien vuoksi jäävät kauniit maalaismaisemat kulkijoilta yleensä huomaamatta. Suunnitelman tavoitteena on myös avoimen kylämaiseman parantaminen ja ylläpitäminen. Maiseman umpeenkasvun estäminen, maisemavaurioiden korjaaminen ja vanhojen kyläpolkujen säilyttäminen kulkukelpoisina. Samoin niitty- ja laidunmaiden säilyttäminen ennallaan ja luonnon moninaisuuden ja viljelymaiseman vaihtelevuuden säilyttäminen. Maisemahoidon suunnitelmalla halutaan kiinnittää asukkaiden huomiota pihaan osana kylämaisemaa. Vanhojen koristekasvien säilyttäminen pihapiirissä olisi suotavaa. Tavoitteena on vanhojen rakennusten hoito ja korjaaminen sekä uudisrakennusten oikein sijoittuminen.

Ympäristö vaikuttaa voimakkaasti ihmisten käsitykseen omasta kylästään ja maaseudun elämän mahdollisuuksista. Hoidetut pellot ja kyläympäristö lisäävät asukkaiden viihtyvyyttä, usko tulevaisuuteen kasvaa. Koska kylätiestä kaavaillaan maisematietä, tulisi kylän yleisilmeen olla siisti ja mielikuvia herättävä.

Joidenkin harrastusmahdollisuuksien puuttuminen on ilmeinen. Rannat kuuluvat yksityisille eikä ole mahdollista oleskella rannan tuntumassa ilman oman tontin omistamista. Samoin on myös uinti, kalastus ja veneily mahdollisuuksien kohdalla.

8 MAISEMAN KOHTEITTAINEN TARKASTELU

8.1 Tie

Jokikylän läpi kulkeva tie Lamminkankaalta Juutilankankaalle on huonossa kunnossa. Routa aiheuttaa pahoja kuoppia ja heittoja tiehen. Kapea ja mutkainen tie on paikoin vaarallinen kevyelle liikenteelle. Kauniit maisemat ja kulttuurihistorialliset rakennukset jäävät usein huomioimatta.

Jokikylän läpi kulkee säännöllisesti meijeriauto ja koululaiskuljetuskin hoidetaan tätä kautta linja-autoilla. Koska Jokikylässä on liikkuvien palveluiden kuten myymälä-, kirjasto- ja postiautojen määrä vähentynyt sekä terveyden- ja sairaanhoitopalvelut puuttuvat, on tarvematkojen määrä kaupunkiin lisääntynyt oleellisesti. Vilkkainta liikenne on kyläkeskuksen läpi. Kesäisin matkailijat ja ohikulkijat lisäävät liikennettä. Kyläkeskuksen läpi ajaminen on luonnollinen reitti sen varrella asuville ihmisille. Se on lyhyt ja kaunis reitti. Kulkeminen valtatien kautta aiheuttaisi lisäkustannuksia. Kylätiellä ei ole levikkeitä. Levike tulisi tehdä joko Hovilan ja ala-asteen väliselle tieosuudelle, Likolammen kohtaan tai Nurmes - Valtimo rajalle Juutilankankaan läheisyyteen. Tien turvallisuuteen tulisi panostaa. Paikoin leventämällä tietä tai tekemällä kevyelle liikenteelle oma kaista saadaan myös näkyvyys paremmaksi. Nämä kohdat kartassa 2.

8.2 Uimaranta

Oma uimaranta on kyläläisten suurin yhteinen haave. Kylän ainoa uimapaikka on valtatie 6:n varressa sijaitsevan Kumpulammen rannalla. Kyläkeskuksesta sinne on noin viisi kilometriä eikä se sovellu lapsille, koska rannassa on äkkisyvää. Uimaranta tulisi sijoittaa lähemmäksi kyläkeskusta ja rannan tulisi olla loivasti syvenevää. Mahdollinen uimarannan paikka olisi Hovilan saaren päässä, jossa on loivaa sekä jyrkempää rantaa. Nurmeksen kaupunki on halukas auttamaan kyläläisten uimarantahankkeessa, jos sopiva paikka löytyy.

8.3 Venevalkama, rantautumispaikka ja joki

Jokikylästä puuttuu yhteinen venevalkama. Koska kalastus ja retkeilymahdollisuudet joella ovat rajattomat olisi venevalkama saatava nopeasti. Joella, venevalkaman myötä, olisi hyvä kehittää matkailun suomia mahdollisuuksia. Nykyisin joella järjestetään kanoottiretkeilyä, mutta on myös rajattomasti muita mahdollisuuksia esim. jokibussi, erilaiset soutu-, kanoottikisat jne.

Venevalkama olisi edullista sijoittaa uimarannan läheisyyteen Hovilansaaren päähän. Näin kustannukset saadaan pysymään pienempinä yhteisen tien vuoksi. Mikäli nämä hankkeet toteutuvat Hovilansaaren päähän, nykyistä saareen johtavaa tietä tulisi leventää ja jatkaa ulottumaan saaren päähän. Myös heikkokuntoinen Hovilansaareen johtava silta tulisi uusia. Rantautumispaikka tulisi sijoittaa venevalkaman läheisyyteen. Siellä tulisi olla nuotiopaikka tai -paikkoja sekä laavu.

8.4 Metsät

Metsät vaarojen rinteillä ja peltoaukeiden välissä sekä kylän läpi kulkevalla harjulla ovat yksi pääelementti Jokikylän maisemassa. Niitä tulisi hoitaa oikein. Vaarojen lakipaikkoja tulisi säästää kaljuuntumiselta. Hakkuiden jälkeen metsät tulisi raivata. Metsiin jääneet risut, oksat ja kaatuneet puunrungot vahingoittavat aluskasvillisuuden normaalia kasvua sekä rumentavat metsän ulkonäköä. Metsän ja pellon rajat tulisi pitää selkeinä. Pensaikot raivata rajakohdasta niin, että metsään on suora ja esteetön näkymä. Näin metsät saadaan avariksi ja moni harrastus kuten marjastus ja metsästys olisi elämys. Pelloilla sijaitsevat metsäsaarekkeet tulisi säilyttää. Nämä saarekkeet toimivat eläinten suojapaikkoina suuria peltoja ylittäessä myös niissä elävä pieneliöstö on tärkeä. Muuranvaaralle johtavan tien varressa olevaa kampakuusta tulisi suojella.

8.5 Pellot

Jokikylän hallitsevin elementti on pellot. Niiden kuntoon tulisi kiinnittää huomiota. Maiseman hoitamiseksi pitäisi peltoja viljellä ja pientareita niittää. Vaikka peltoja ei viljeltäisi olisi hyvä jos ne kuitenkin niitettäisiin. Peltojen metsitys ei ole eduksi kylämaisemalle. Koska Jokikylä kuuluu tärkeään pohjavesialueeseen, olisi luomuviljely varteenotettava vaihtoehto. Hakamaat ja vanhat niityt ovat osa kulttuurimaisemaa, ja ne tulisi säilyttää.

8.6 Kosket, purot ja lammet

Joidenkin lampien ympärille on paikoin kasvanut pensaikkoa, joka estää näkymän lammelle. Nämä tulisi raivata hillitysti ja luonnollista maisemaa vaurioittamatta. Purot sijaitsevat syrjässä ja ovat siten luonnontilaisia. Jokikylän ainoa koski, Kuokkastenkoski, on valjastettu jo kauan sitten, ja se on toiminut alun perin sahan ja myöhemmin rautaruukin palveluksessa. Nykyisin koskessa on sähkövoimalaitos, jonka vuoksi veden virtausta säädellään.

8.7 Ojanpientareet

Torjunta-aineita ei saa käyttää pientareilla ja tienvarsilla, näin luonnon monimuotoisuus lisääntyy. Pientareita tulee hoitaa niittämällä kasvustoa. Ojanvarsien pensaikkoa tulisi niittää säännöllisesti. Raivaukset tulisi suorittaa aina ennen lintujen pesimäaikaa. Pientareiden raivausta ei tulisi suorittaa kasvustoa repivillä koneilla, jotka jättävät rumaa jälkeä ja töröttäviä oksia.

8.8 Rakennuskannan inventointi

Rakennuskanta on inventoitu yhdessä Nurmeksen kaupungin ja museon kanssa. Inventoinnin avulla on selvitetty ja kartoitettu vanhaa rakennuskantaa 1950-luvulta taaksepäin. Rakennusten paikat näkyvät kartassa 3.

1. Hovila
1920-70-luvuilla rakennetut kerroksiset rakennukset ja puistomainen piha muodostavat yhtenäisen ja harmonisen kokonaisuuden. Tilalla on maisemallista ja sivistyshistoriallista arvoa. Kaavoituksessa tulisi ottaa huomioon rakennusten säilyttäminen yhtenäisenä ja laajana kokonaisuutena.

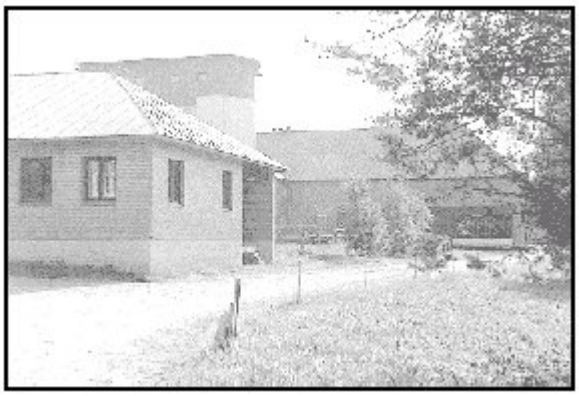

Kuva 8. Hovilan navetta.

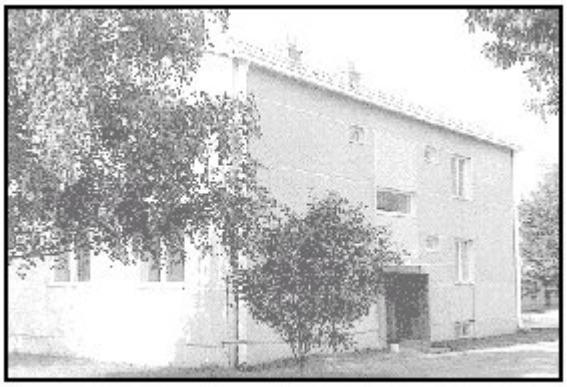

Kuva 9. Hovilan asuinkerrostalo.

2. Juutilan tila
Arkkitehtuuriltaan Nurmeksen alueen erikoisin kohde. Tila on rakennettu lähes kokonaan tilalla valmistetuista sementtitiilistä 1930-luvun alussa. Juutilan tilan alueella on kiinnitettävä huomiota uudisrakentamisen sopeuttamiseen alueen rakennuskantaan ja ympäristöön.

Kuva 10. Juutilan tilan pihapiiriä.

3. Osmola, Jokikylän vanha koulu
Vuonna 1911 rakennettu koulu on tyypiltään klassinen. Sivistyshistoriallisen arvon lisäksi pihaan johtava koivukuja tuo miljööseen maisemallista arvoa. Kaavoituksessa tulisi ottaa huomioon kauniin miljöön: vanhan koulun, uudemman koulun ja varastorakennusten sekä koivukujan säilyttäminen.

Kuva 11. Jokikylän vanha koulu.

4. Eevalan torppa
Hirsinen talo sijaitsee kylätien varressa ja edustaa hyvin vuosisadan alun torpparakentamista. Talo on hyvin säilynyt alkuperäisessä asussaan ja se on kulttuurihistoriallisesti arvokas. Kaavoituksessa tulisi ottaa huomioon kohteen säilyttäminen.

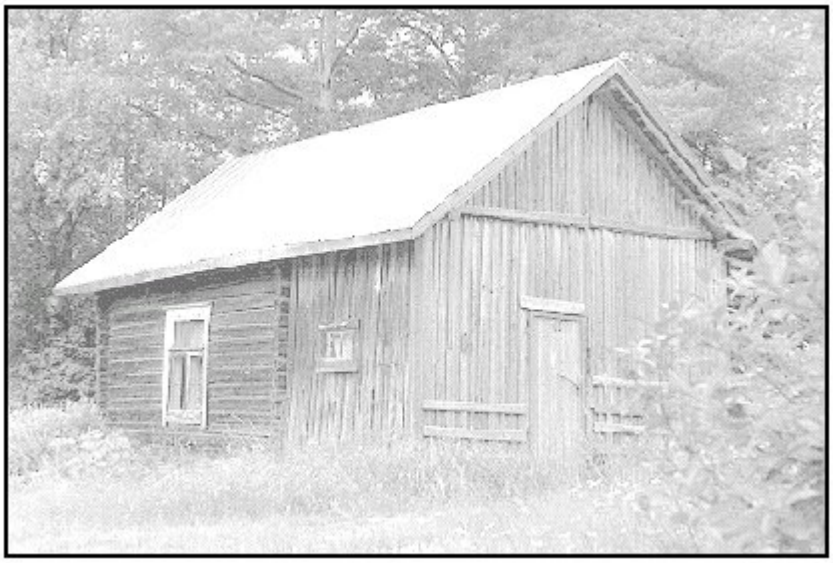

Kuva 12. Eevalan torppa, jota on kutsuttu myös mustaksi mökiksi.

5. Tapiola
Vanha Ruunun uudistila entinen Ovaskala sijaitsee kauniin joki ja peltomaiseman reunalla. Talo on peruskorjattu, mutta ulkoasussa on säilynyt vanha tunnelma. Kaavoituksessa tulisi ottaa huomioon kohteen säilyttäminen.

Kuva 13. Tapiolan kaunis asuinrakennus.

6. Särkkälä
Kylätien varressa sijaitseva maatila. Päärakennus on hirsinen ja pihapiirissä on vanha kaksikerroksinen aitta. Tilalla on kulttuurihistoriallista arvoa. Pihapiiri on rauhallinen kokonaisuus. Kaavoituksessa tulisi ottaa huomioon kohteen säilyttäminen.

Kuva 14. Särkkälän asuinrakennus

7. Sippolan aitta
1800-luvun rakennustyyliä edustava vanha aitta. Aitan keskiosa on ollut umpipihan porttina. Tämä kohde ei ole museon ja Nurmeksen kaupungin inventoinneissa.

8.9 Uudisrakennukset

Jokikylässä tulisi ottaa huomioon uusien rakennuspaikkojen sijainti sekä rakennusten muoto ja sijoittelu tontille, kuten myös julkisivumateriaalit. Uusia rakennuspaikkoja olisi peltojen reunoilla, eikä keskellä peltoa. Jos pellolla on kohouma tai kukkula, siihen voisi sijoittaa rakennuksen, kuitenkin vanhoja perinteitä noudattaen. Peltoiset ranta-alueet tulisi jättää rakentamatta, koska rannat suovat kauniita näköaloja jokaiselle sekä ovat tärkeitä rannan eläimistölle. Kuitenkin ranta-alueille voidaan rakentaa tietyissä rajoissa, esimerkiksi metsäiset rannat ovat otollisia rakennuspaikkoja. Rakennuksia ei tulisi sijoittaa yksinäisiksi rakennuksiksi sikin sokin, vaan tulisi noudattaa kylän tien varteen muodostunutta nauhamaista olemusta. Taloja ei tulisi sijoittaa niin, että joka taloon olisi liittymä suoraan tieltä, vaan että erillinen tie johtaa useammalle tontille.

Pihapiirin tulisi edustaa väljää tyyliä. Rakennuksia ei tulisi sijoittaa jonoon eikä varsinaiseen suljettuun ahtaaseen rykelmään. Pihapiirissä tulisi olla reilu pihamaa ja olisi suosittava suomalaisia puita, pensaita ja muita kasveja. Julkisivuissa rakennusmateriaalin tulisi olla vanhoja perinteitä noudattava. Suositeltavaa olisi käyttää hirttä tai puuta. Valkoinen tiilipinta ei sovellu maalaismaisemaan. Aukotusten tulisi olla hillittyjä eikä isoja näköalaikkunoita tavoittelevia. Myös pienet, epämääräisessä järjestyksessä olevat ikkuna eivät ole sopivia. Ikkunoissa olisi järkevä käyttää ruudullisia tai T-karmi-ikkunoita. Talo olisi parhaimmillaan suorakaiteen muotoisena. Kuisti täydentää rakennusta. Katon muotona tulisi olla perinteinen satula- eli harjakatto, ja kattokaltevuus ei saisi olla liian loiva. Värityksenä olisivat hillityt tummat sävyt. Puna- ja keltamulta sopivat Jokikylään hyvin, kuten myös muut hillityt maanläheiset sävyt sekä hirren oma väri. Nykyajan räikeät muotivärit eivät sovi maalaismaisemaan enempää rakennuksissa kuin kasveissakaan.

Kuva 15. Juutilankankaan uudisrakentamista.

8.10 Autiotalot

Autiotaloja kylällä on vähän. Kuitenkin nämä vähäisetkin tilat olisi hyvä saada asutuskäyttöön. Autiotalojen kysyntä on suurta paluumuuttajien keskuudessa, joten autiotilat ovat kartoitettuna kartassa 4. Nämä talot tulisi peruskorjata ja niitä tulisi markkinoida aktiivisesti. Navettojen uusiokäyttömahdollisuus tulisi selvittää. Autiotilojen pellot tulisi säilyttää alkuperäisinä. Vaikka viljelyä ja laiduntamista ei enää tapahtuisikaan, tulisi pellot niittää ja vesakot hakata, jotta maisema säilyisi avarana. Jos peltojen hoito ei ole mahdollista, tulisi ne metsittää.

8.11 Rakennusten peruskorjaus

Korjausten lähtökohtana olisi oltava rakennus ja sen ominaisuudet. Yleensä tavoitteena on vanhan rakennuksen saattaminen vastaamaan tämän päivän tarpeita mahdollisimman vähin muutoksin. Hyväkuntoiset rakenteet ja rakennusosat tulisi säilyttää sellaisenaan. Uudisrakentamisessa käytettyjä teknisiä ratkaisuja ja uutuusmateriaaleja kannattaa käyttää harkitusti. Jos rakennukseen tarvitaan lisää tilaa, olisi se yritettävä ottaa jo olemassa olevista tiloista laajentamatta rakennusta. Jos kuitenkin laajennuksia joudutaan tekemään, tulisi se

tehdä jo olemassa olevaa rakennusta kunnioittavasti ja myötäillen perinteisiä linjoja. Ikkunakoon ja puitejaon sekä ulkoverhouksen profiilin muuttaminen saattavat muuttaa rakennuksen ulkonäköä huonompaan suuntaan.

Ohjeellinen ehdotus maaseudun rakentamiseen liite 2: Rakennustapaohjeet maaseudulle, Ylä-Karjalan alueella, Katri Nuutinen 1996.

8.12 Muut rakennukset ja rakennelmat

Jokikylän maitolaiturit tulisi säilyttää ja entisöidä. Maitolaitureiden tyyppisiä rakennelmia tulisi rakentaa Sippolaan johtavan tien risteykseen tai jos mahdollista Erkkilän kohdalta maitolaiturin siirto siihen, koulun kohdalle ja Jokikylän tiestä erkanevan Vastimon tien risteykseen. Näissä kohdassa maitolaituri palvelisi linja-autolla liikkujia. Koska kylätiellä ei ole erillisiä pysäkkejä toimivat maitolaiturit sateen-, tuulen- ja auringonsuojana sekä levähdyspaikkoina. Maitolaitureille voisi perustaa myös lehtipisteen, jossa kyläläiset vaihtaisivat lukemiaan lehtiä. Kumpulammelle tulisi sijoittaa yksi maitolaituri tai vastaavan tyyppinen katos palvelemaan matkailijoita. Maitolaiturin tyyppiset rakennelmat näkyvät kartassa 3.

Katoavaa kansanperinnettä edustavat ladot tulisi myös mahdollisuuksien mukaan säilyttää. Latojen kuntoa tulisi tarkkailla ja tarvittaessa tehdä korjauksia. Jos lato on kärsinyt jo niin pahoin, ettei se ole korjattavissa, tulisi se purkaa kokonaan.

Peltipintaiset kone- ja muut hallit tulisi maalata. Uusia halleja rakennettaessa, julkisivut tulisi verhota puulla.

Kumpulammen luo olisi hyvä saada nuotiopaikka. Lammella liikkuu usein matkailijoita ja uimareita, jotka ovat tulleet kauempaakin, ja näin makkaranpaistopaikalle on kysyntää.

Vastimo- ja Haapavaaralle tulisi tehdä laavut nuotiopaikkoineen sekä näköalatornit. Näiden paikat näkyvät kartassa 5.

8.13 Valaistu latu

Valaistun ladun syrjäinen paikka on vähentänyt sen käyttäjiä. Jos latu saadaan lähemmäksi kyläkeskusta, se palvelisi kyläläisiä paremmin.

8.14 Infopiste

Jokikylältä puuttuu infopiste. Sen mahdollinen sijoitus olisi Kumpulammen läheisyyteen rakennettava maitolaituri tms. Näin matkailijat voivat pysähtyä tutustumaan maisematien suomiin anteihin. Kaupan pihassa on kyläläisiä palveleva ilmoitustaulu.

8.15 Jätehuolto

Jokikylässä on kiinteistökohtainen jätteenkeräys. Yleinen jätteenkeräyspiste on kaupan luona. Koululle tarvitaan toinen jätteenkeräyspiste. Myös teiden varsilla, esimerkiksi maitolaitureiden kohdalla, olisi hyvä olla jäteastioita pienempiä roskia varten..

9 SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN

Jokikylän kyläsuunnitelma jää pääasiallisesti kyläläisten toteutettavaksi, kylällä toimivat seurat voisivat ottaa osaa suunnitelman toteutukseen.

9.1 Tielaitos, Savo-Karjalan tiepiiri

Jokikylän kyläkeskuksen läpi johtavan tien suunnittelu ja toteuttaminen jäisi Tielaitoksen hoidettavaksi. Suunnitelmissa tulisi ottaa huomioon tien turvallisuus ja levikkeet sekä tien kunto.

9.2 Valtio, Ympäristökeskus ja kunta

Ympäristönhoitotöinä tulisi tehdä laavu ja näköalatorni Haapavaaralle sekä Vastimovaaralle. Hovilansaareen suunniteltu venevalkama rakennelmineen ja laitteineen kuten wc, halkovaja ja nuotiopaikka sekä rantautumispaikka nuotiopaikkoineen ja laavuineen kuuluisi myös ympäristönhoidon piiriin. Sekä Kumpulammen nuotiopaikka kuin myös maitolaitureiden rakentaminen ja kunnostaminen sekä pensaikoiden raivaus ja harvennus olisi ympäristönhoitotöitä.

Paikat näkyvät kartassa 3.

9.3 Kunta

Kunnan tulisi tehdä kyläläisten kanssa yhteistyössä venevalkama rantautumispaikkoineen. Näihin hankkeisiin voidaan hakea tukea EU-lta, hanke olisi tällöin LEADER-hanke. Ladun siirtäminen lähemmäksi ja sen hoito kuuluisi myös kunnan piiriin, mutta kyläläisten talkoohenki ja aktiivisuus auttaisi asian etenemisessä. Jätepisteistä ja jäteastioista huolehtiminen kuuluu kunnalle. Rakennuslupaa käsiteltäessä, tulisi kiinnittää huomiota rakennuksen sijaintiin, rakennusmateriaaleihin ja muotoon, jotta rakentaminen olisi kylämaisemaan sopivaa.

9.4 EU

Eu:lta on mahdollista saada tukea venevalkama- ja uimarantahankkeeseen sekä sillan uusimiseen, varsinkin jos ne toteutetaan LEADER-hankkeena.

9.5 Maanomistajat

Maanomistajien tulisi huolehtia maittensa hoidosta ja pyrkiä siistiin yleisilmeeseen. Myös myötämielinen suhtautuminen kylää palvelevissa hankkeissa olisi tovottavaa. Pihapiirien siisteys ja kunnossapito kuuluu myös maanomistajille niin kuin myös metsien asiallinen hoito. (Vinkki: Puulämmitteisten omakotitalojen omistajat ilomielin raivaavat metsät puupalkalla.)

9.6 Jokikyläläiset, seurat yms.

Pensaikoiden raivausta ja harvennusta voisivat tehdä myös kyläläiset yhdessä maanomistajien kanssa. Uudisrakentamisessa tulisi huomioida rakennuksen kylämaisemaan sopiva sijainti, rakennusmateriaalit ja -muodot.

9.7 Vanhojen rakennusten korjaaminen

Vanhojen rakennusten korjaaminen edellyttää tietoa oikeasta korjaustavasta. Siirtyminen uusiin rakennusmateriaaleihin ja elementtirakentamiseen on aiheuttanut katkon vanhan rakennustaidon siirtymisessä isältä pojalle. Tätä asiaa korjaamaan on järjestetty kursseja, laadittu artikkeleita ja kirjoitettu oppaita perinteisen korjaustapojen ja taitojen elvyttämiseksi. Ympäristöministeriö ja museovirasto ovat julkaisseet korjauskorttisarjan, jossa kerrotaan rakennusperinteen historiasta ja annetaan ohjeet käytännön korjaamisesta. Korjauskohteena on erityisesti maaseudulle ominainen puurakennus. Vanhan rakennuksen omistajan kannattaa tutustua näihin kortteihin. Korttisarjaa on saatavilla museovirastosta. Oikein hoidettu hirsirakennus kestää satoja vuosia. Vanhan kauniin hirsirakennuksen korjaus on taloudellisesti kannattavaa, kunhan se vain korjataan oikein ja vältytään nykyisin niin yleiseltä homeongelmalta.

10 AVUSTUKSET

Maaseudun kulttuurimaisemien, kylämuodostelmien ja niiden rakennusten säilyttämistä edistäviä toimenpiteitä tuetaan erilaisin avustuksin.

10.1 Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön avustuksia voidaan myöntää kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja muiden kohteiden ylläpitoon ja kunnostamiseen sekä toimenpiteitä vaativiin selvityksiin. Avustuksia on myös mahdollista käyttää arvokkaiden maisema-alueiden rakennetun ympäristön hoidosta ja kunnostamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Alueelliset ympäristökeskukset huolehtivat avustusten myöntämisestä, maksamisesta ja valvonnasta. Ympäristökeskuksen hoitotöihin kuuluu mm. pensaikoiden raivaukset, pärekatot, maitolaiturit, ladot ja vanhanaikaiset aidat.

10.2 Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö myöntää korkotukea maatalouskäytössä olevan asuinympäristön parantamiseksi ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaamiseksi haettuun lainaan. Yleensä kohteina ovat kyläympäristön vanhimmat rakennukset. Tukeen oikeuttavia rakennustaiteellisia arvoja voi olla myös uudemmissa rakennuksissa. Maaseutuosastolta saa rakennuksiin tukea jos julkisivut ovat puusta.

Euroopan unionin LEADER-ohjelmalla edistetään maaseudun taloudellista, sosiaalista ja kulttuurillista hyvinvointia. Seudun asukkaat ja elinkeinoharjoittajat toteuttavat hankkeen. Toimeenpanosta vastaavat paikalliset toimintaryhmät, jotka ovat järjestäytyneitä, ts. yhdistys osuuskunta tai vastaava. Nurmes kuuluu Suomen Vaara-Karjala LEADER II - alueeseen. Niittyjen kunnossapitämiseen on erikoisympäristötuet. Nuorten metsien ensiharvennukseen ja perkaukseen on mahdollista saada tukea ja erilaista rahoitusta.

10.3 Museovirasto

Museovirasto myöntää rakennusten entistämisavustuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämisiin ja säilyttäviin toimenpiteisiin. Avustusta voidaan myöntää myös esimerkiksi aiemmissa korjausvaiheissa poistettujen olennaisten rakennusosien tai yksityiskohtien palauttamiseen. Avustuskohteina voivat olla mitä moninaisimmat rakennukset, rakenteet ja interiöörit. Asuinrakennusten lisäksi kohteita ovat mm. vanhat aitat, riihet ja muut kansantieteellisesti arvokkaat talousrakennukset.

10.4 Opetusministeriö

Opetusministeriön avustukset on tarkoitettu mm. erilaisten yhdistysten omistamien ja kansalaistoimintaan tarkoitettujen rakennusten korjaamiseen. Avustuksia voidaan myöntää seura- ja työväentalojen, oppilaitosten sekä muiden kulttuuri- ja museotoimintaan liittyvien tilojen korjauksiin.

10.5 Asuntorahasto

Asuntorahaston perusparannuslainaa voidaan myöntää korotettuna kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti merkittäville rakennuksille. Lainoitettu toimenpide voi olla asuinrakennuksen kunnostamisen ohella myös samassa yhteydessä toteutettava piha-alueen parantaminen.

10.6 Mistä tietoa?

Avustusten hakemiseen tarvitaan yleensä ulkopuolisen henkilön asiantuntemusta. Nurmeksen kaupungin teknisestä toimesta saa paljon tietoa. Rakennustarkastaja Harri Korpela neuvoo rakennus- ja lupa-asioissa. Rakennustarkastaja Markku Lehikoinen neuvoo korjaus- ja avustusasioissa. Kaavoituspäällikkö Martti Piironen neuvoo kaavoitukseen liittyvissä kysymyksissä. Ympäristön hoitoon liittyviin kysymyksiin vastaa ympäristönsuojelusihteeri Hilkka Heinonen. Pohjois-Karjalan maaseutukeskuksesta saa neuvoja Jari Mustoselta, Arja Louhisuolta sekä Marjatta Räsäseltä.

11 YHTEENVETO

Tämän suunnitelman tavoitteena oli etsiä Jokikylän kylämaisemalle ominaisia piirteitä ja niiden säilyttämisen kannalta tärkeitä toimenpiteitä. Tavoitteena oli myös kartoittaa puutteita ja etsiä niihin ratkaisuehdotukset. Kartoitettiin olemassa olevat merkittävät rakennukset sekä tehtiin ehdotuksia uudisrakentamisen toteuttamiseksi.

Maalaismaiseman säilyminen on ulkopuolelta tulevien muutospaineiden kohteena. Olen ottanut kantaa maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kylän säilyttämiseen.

Jokikylän kyläsuunnitelmaa tehdessäni itselleni suurimpana ongelmana koin tutun ympäristön puolueettoman tarkastelun. Olen tyytyväinen, että Jokikylän asukkaat suhtautuivat suunnitelmaan myönteisesti ja osallistuivat sen tekemiseen.

Suunnitelman toteuttaminen jää Jokikylän asukkaiden, maanomistajien sekä eri viranomaisten tahdon varaan. Toivon kuitenkin, että suunnitelma on innostanut muitakin kuin itseäni tarkastelemaan arvokasta kylämiljöötä ja kiinnostumaan siitä.

12 LÄHTEET

1. Elsinen, Pertti (toim.), Nurmeksen kunnallishallinto 1865-1972, Nurmes 1984.
2. Nuutinen, Katri, Rakennustapaohjeet maaseudulle Ylä-Karjalan alueella, Nurmes 1996.
3. Nurmeksen kaupunki, ympäristötoimi, kaavoitustoimisto / Museo, Kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaat ympäristöt ja kohteet haja-asutusalueella, Nurmes 1995.
4. Nurmeksen kaupunki, ympäristötoimi, kaavoitustoimisto/ Ympäristönsuojelutoimisto, Nurmes yleiskaava 1995, ympäristöanalyysi ja luontokohteet, Nurmes 1995.
5. Saloheimo, Veikko, Nurmeksen historia, Kuopio 1953.
6. Turunen, Reino, Nurmes, 1991.
7. Ympäristöministeriö, Uukunniemen kirkonkylän kulttuurimaiseman hoitosuunnitelma, Helsinki 1996.

LIITE 1: KARTAT

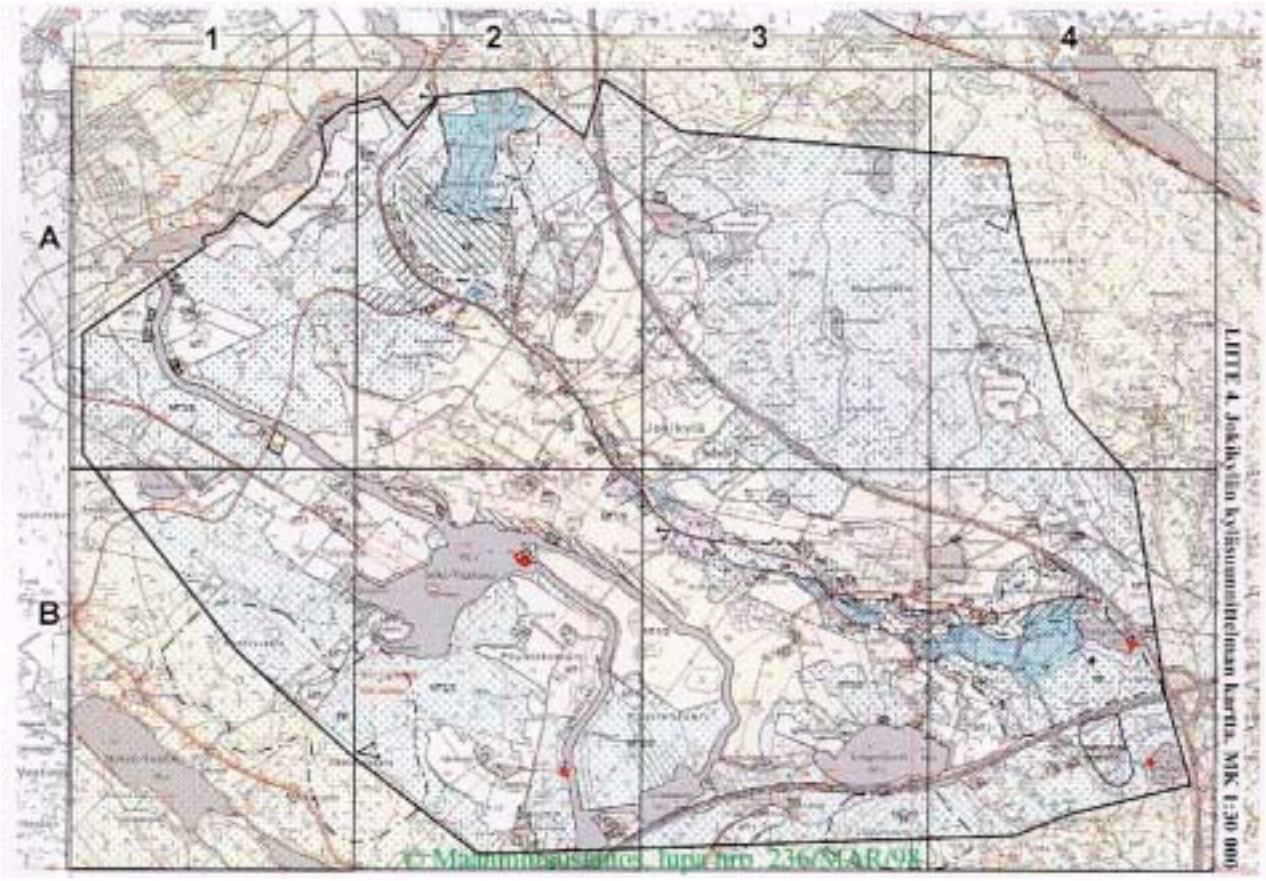

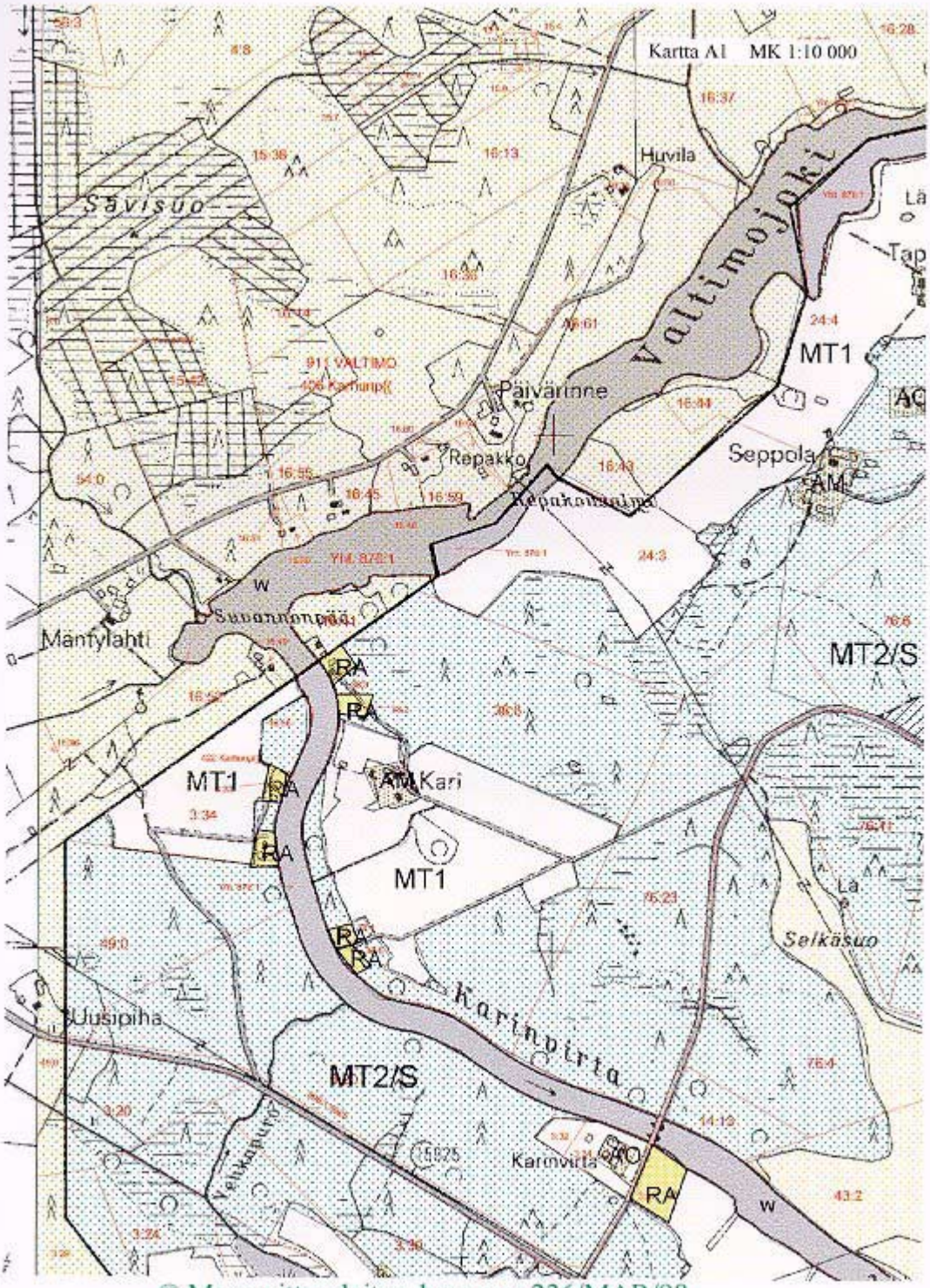

© Maanmittauslaitos, lupa nro 236/MAR/98

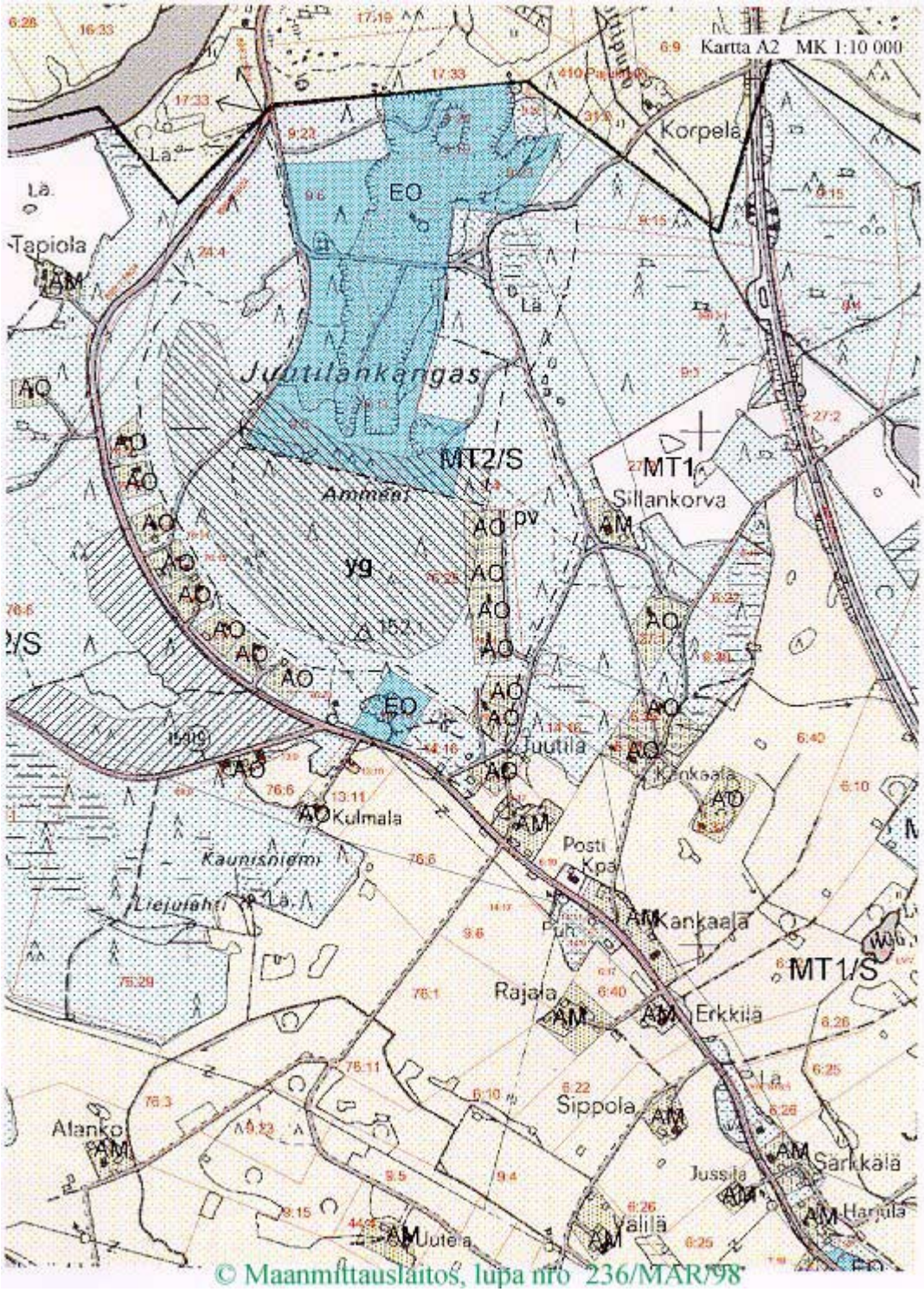
Kartta A2 MK 1:10 000
Korpela
Tapiola
Juutilankangas
MT2/S
MT1
Sillankorva
Ammeni
yg
pv
EO
Juutila
Kankaala
Kulmala
Kaunisniemi
Liejuteht.
Posti
Kpa
Kankaala
MT1/S
Rajala
Erkkilä
Sippola
Alanko
Jussila
Särkkälä
Harjula
Valilä
Muutela
© Maanmittauslaitos, lupa nro 236/MAR/98

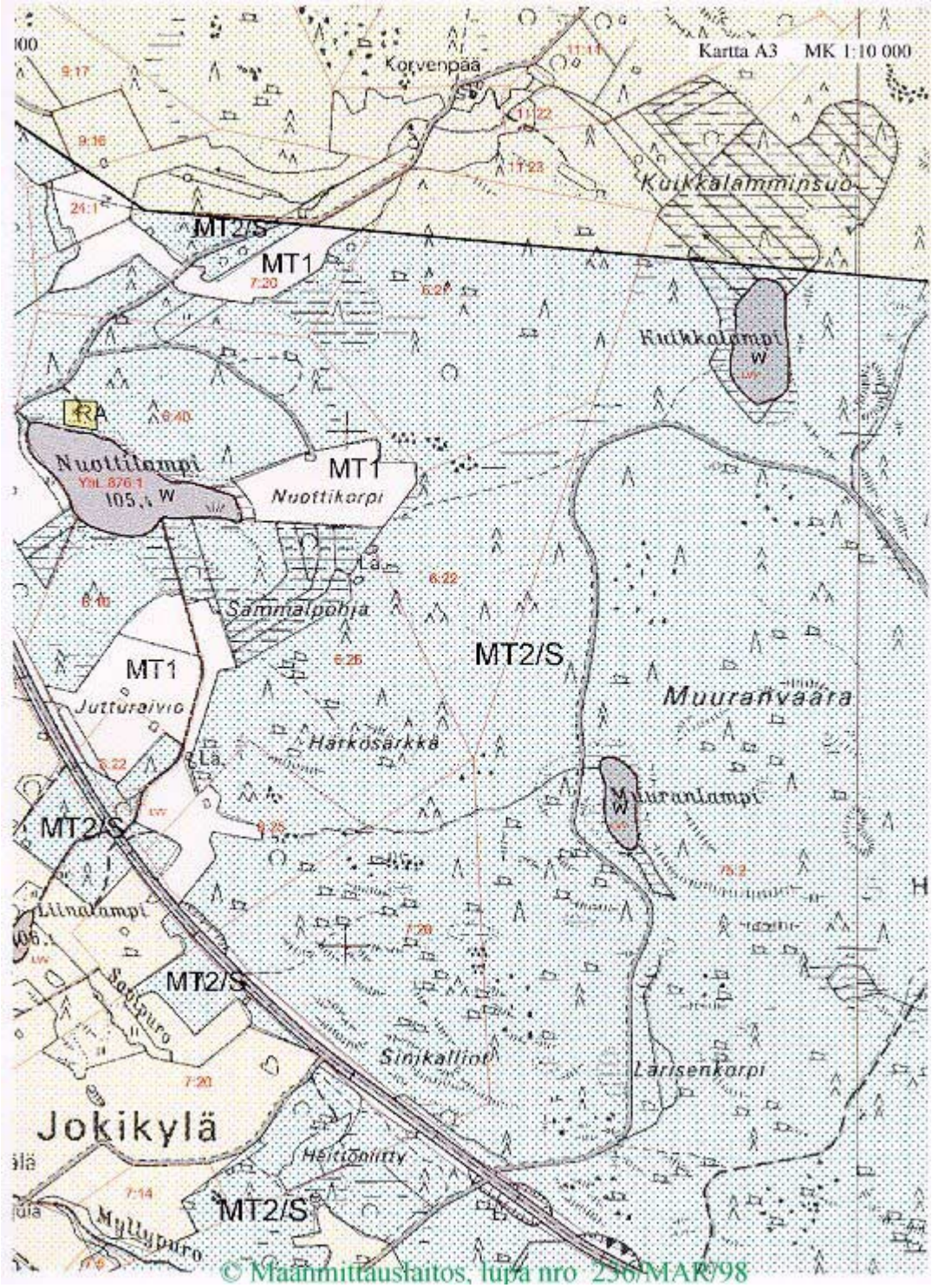

© Maanmittauslaitos, lupa nro 256/MAR/98

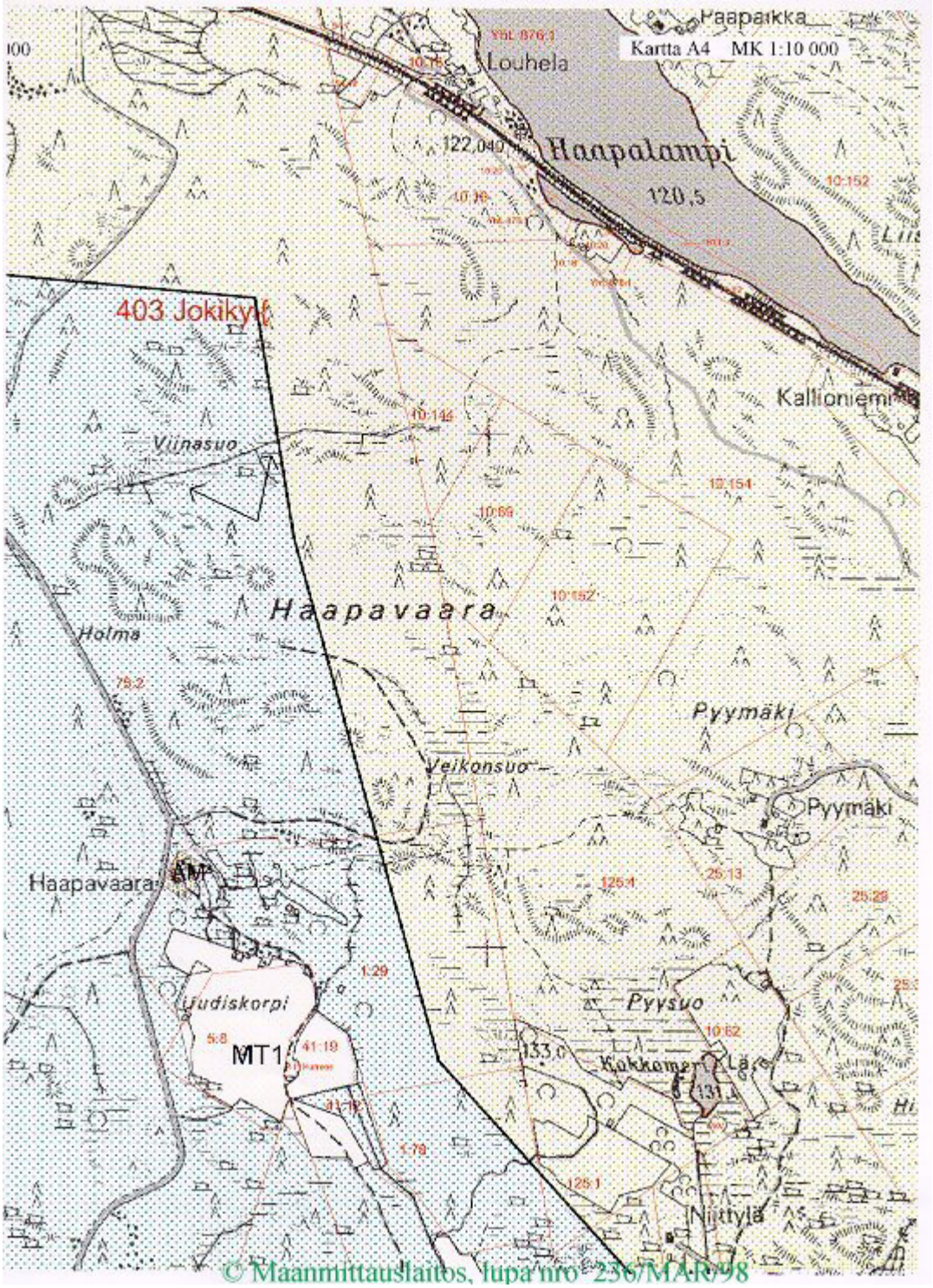
Kartta A4 MK 1:10 000
Louhela
Haapalampi
120,5
403 Jokikylä
Kallioniemi
Viinasuo
Haapavaara
Holma
Pyymäki
Veikonsuo
Pyymäki
Haapavaara
Judiskorpi
MT1
Pyysuo
Niittylä
© Maanmittauslaitos, lupa nro 236/MAR/98

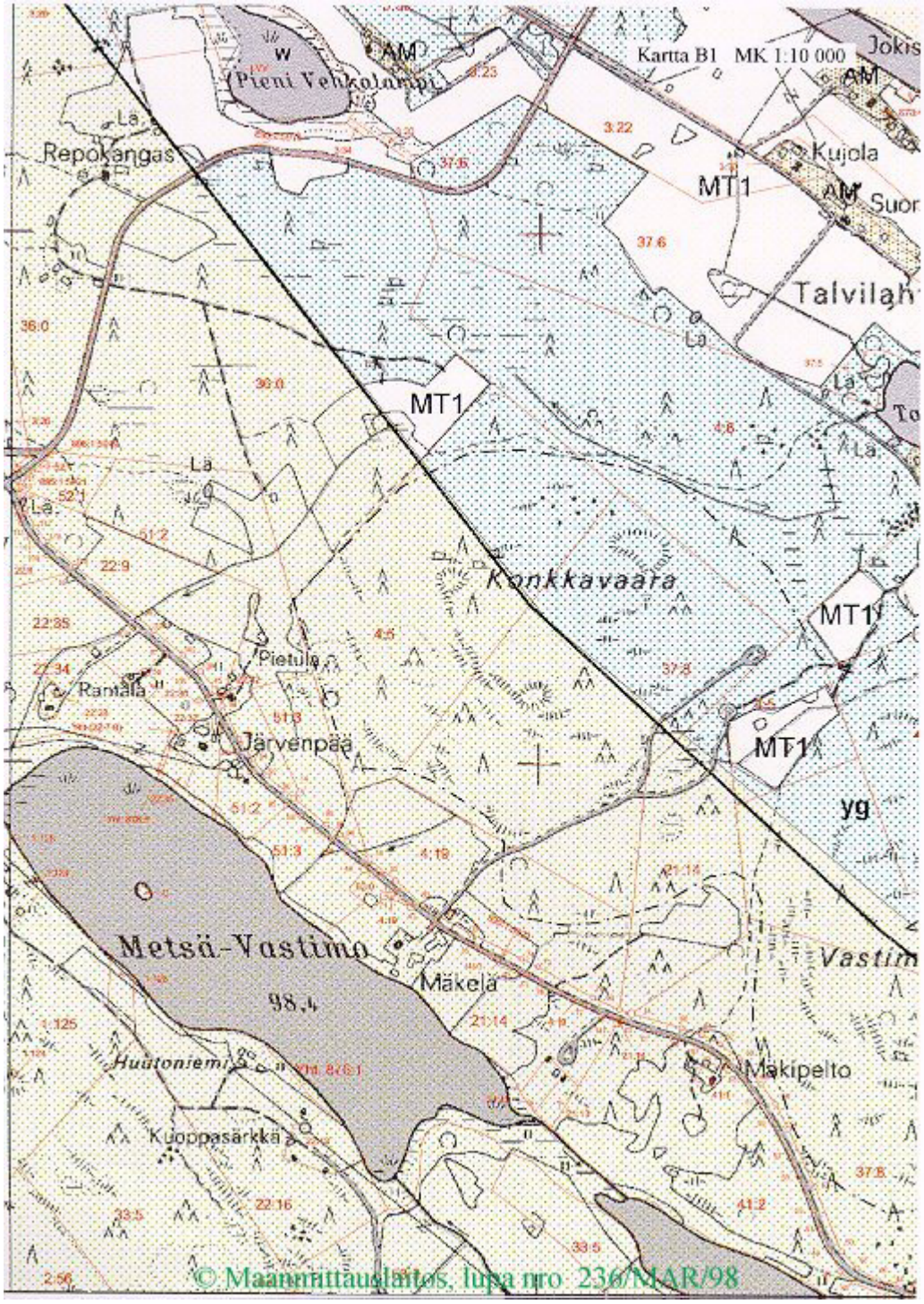
Kartta B1 MK 1:10 000
Pieni Vehkolampi
Repokangas
Kujola
MT1
Talvilah
Konkkavaara
Pietilä
Rantala
Järvenpää
yg
Metsä-Vastimo
98,4
Mäkelä
Huutoniemi
Mäkipelto
Kuoppasärkkä
© Maanmittauslaitos, lupa nro 236/MAR/98

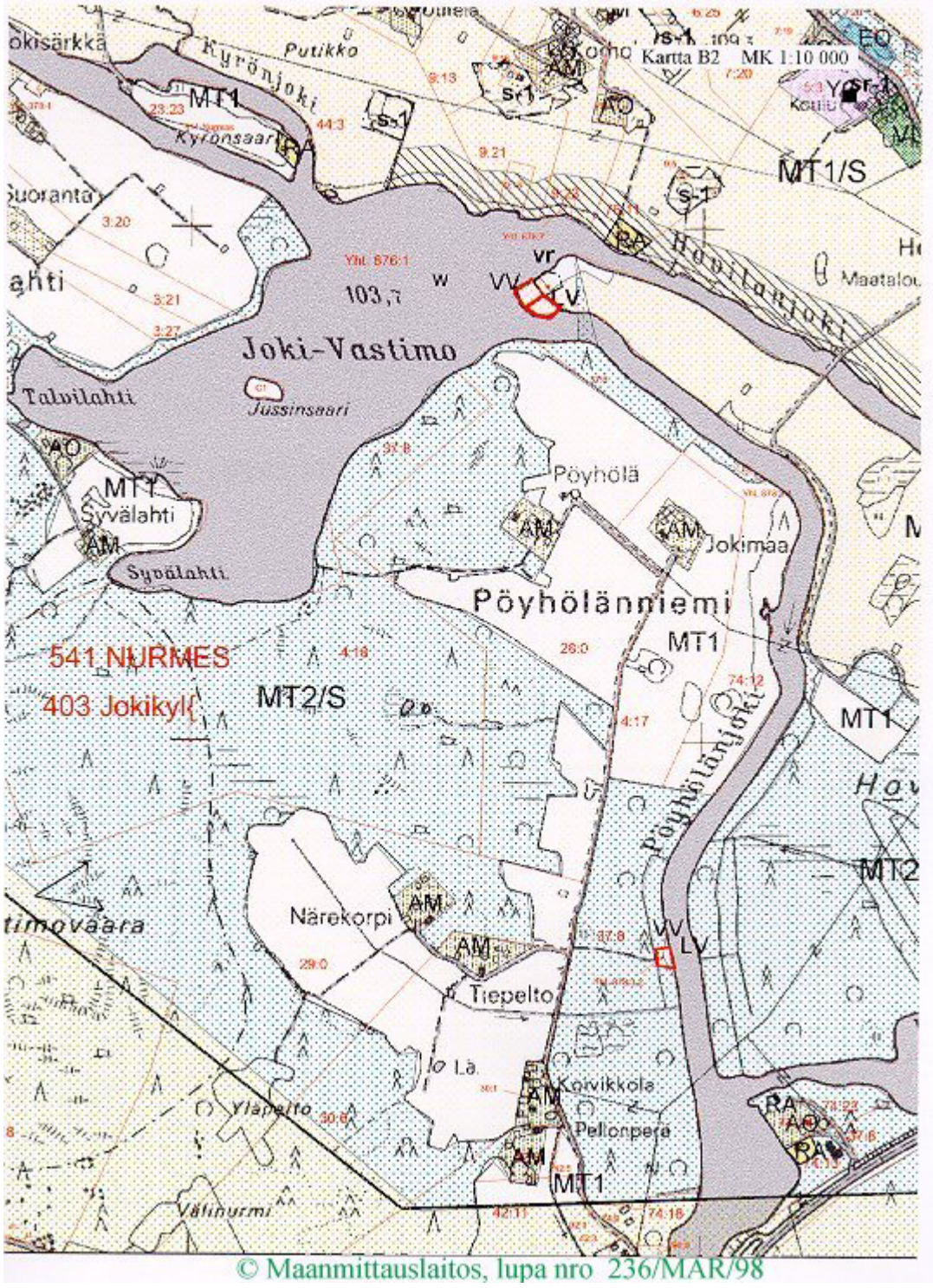
Kartta B2 MK 1:10 000
Putikko
Kyrönjoki
Kyrönsaari
MT1
MT1/S
Joki-Vastimo
Talvilahti
Jussinsaari
Syvälahti
Pöyhölä
Jokimaa
Pöyhölänniemi
541 NURMES
403 Jokikylä
MT2/S
MT1
MT2
Pöyhölänjoki
Närekorpi
Tiepelto
Korvikkola
Pellonpera
Ylätelto
Välinurmi
© Maanmittauslaitos, lupa nro 236/MAR/98

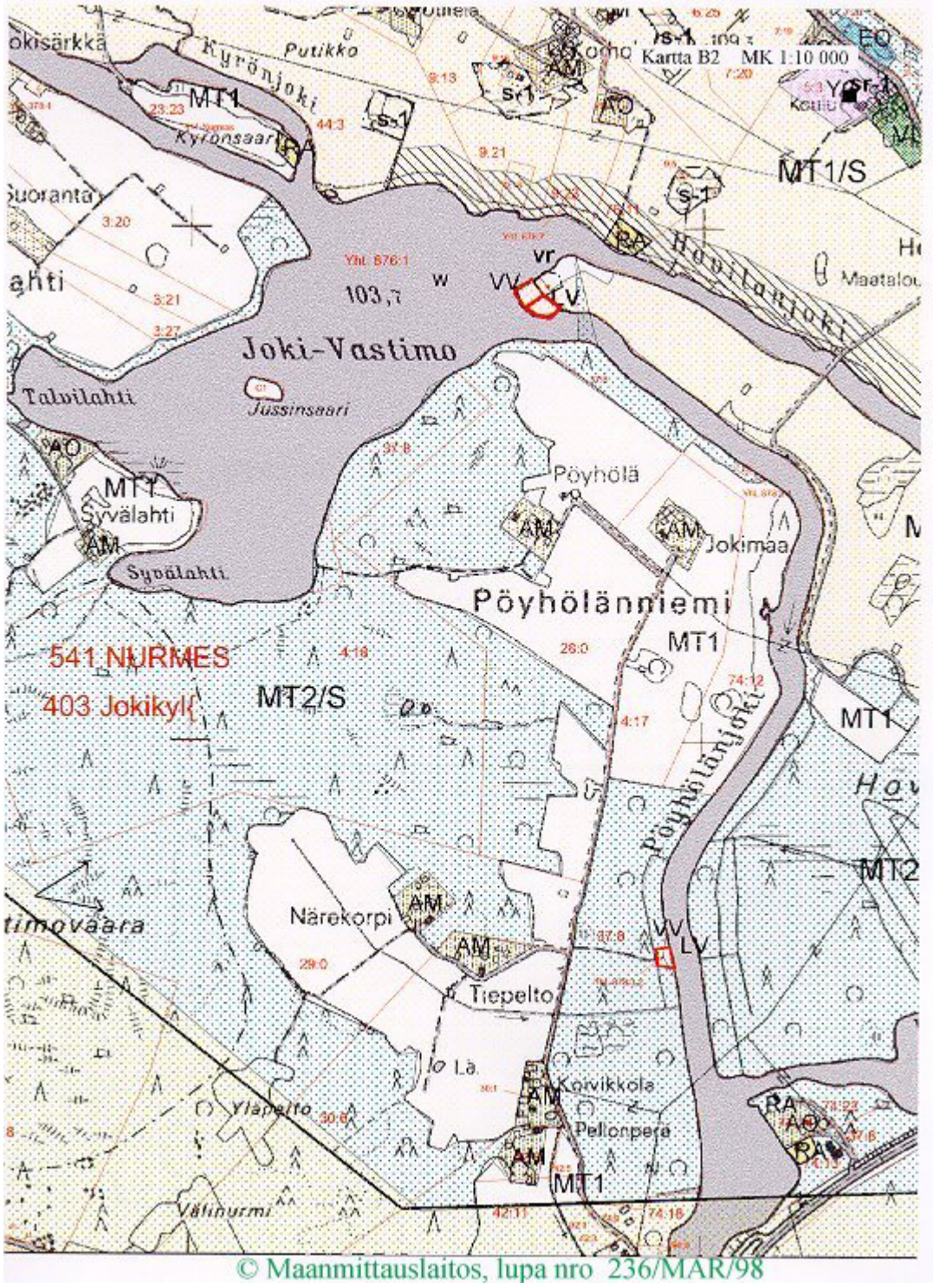
Kartta B2 MK 1:10 000
Putikko
Kyrönjoki
Kyrönsaari
MT1
MT1/S
Joki-Vastimo
Talvilahti
Jussinsaari
Syvälahti
Pöyhölä
Jokimaa
Pöyhölänniemi
541 NURMES
403 Jokikylä
MT2/S
MT2
Pöyhölänjoki
Närekorpi
Tiepelto
Korvikkola
Pellonpera
Ylipelto
Välinurmi
© Maanmittauslaitos, lupa nro 236/MAR/98

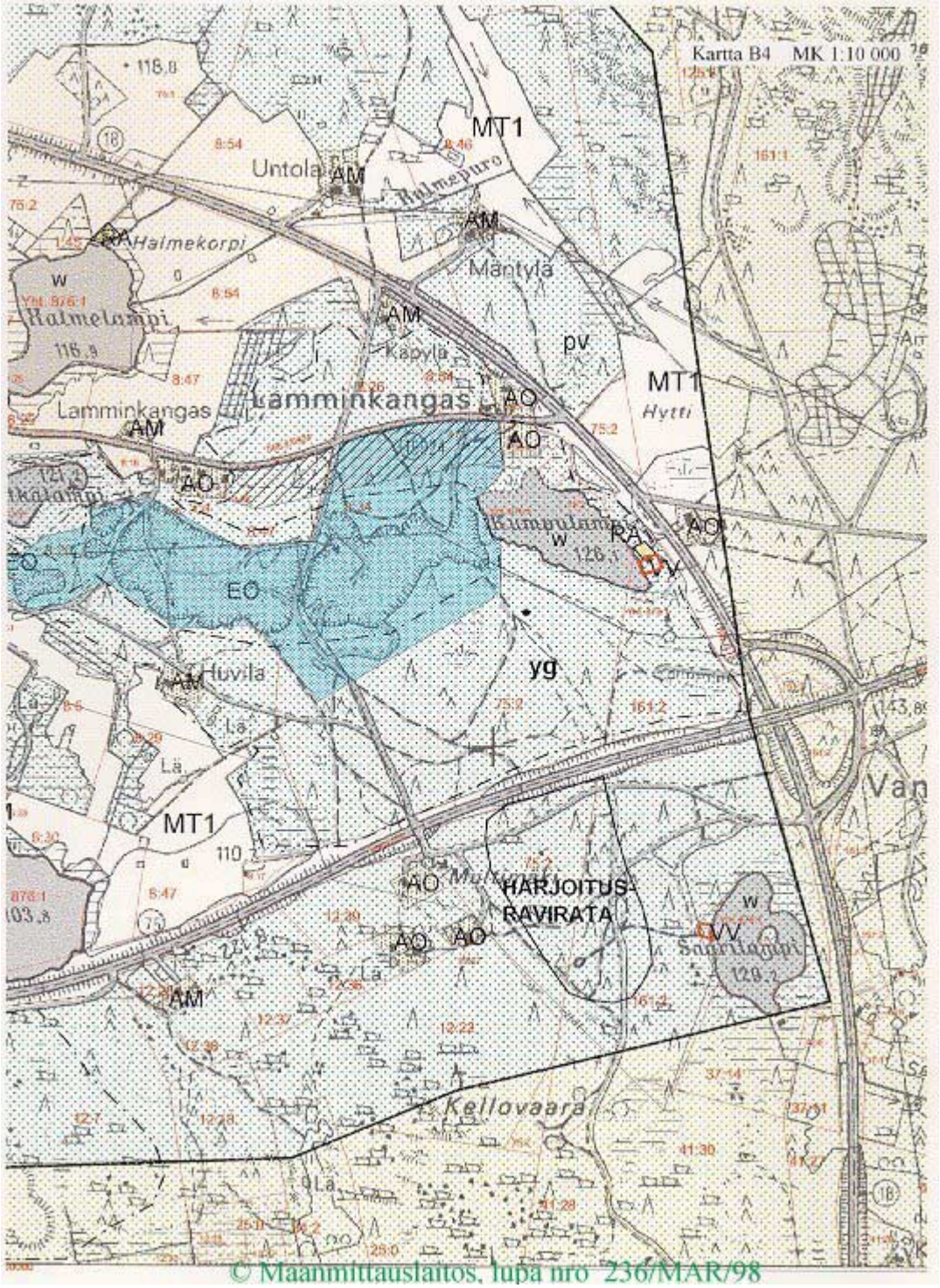
Kartta B4 MK 1:10 000
MT1
Untola
AM
Halmepuro
Halmekorpi
Mäntylä
Halmelampi
Kapylä
pv
MT1
Hytti
Lamminkangas
AO
EO
yg
Huvila
MT1
HARJOITUS-
RAVIRATA
Kellovaara
© Maanmittauslaitos, lupa nro 236/MAR/98

LIITE 2: SUUNNITELMAN MERKINNÄT

YLIKYLÄN KYLÄSUUNNITELMA

MT/sk Valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue (peltoalue).

Kylän keskeinen avara peltomaisema, jonka tärkeitä elementtejä ovat myös pellojen keskellä olevat vesistöt ja peltoaluetta ympäröivät metsäiset vaarat. Pihapiirin rakennukset, puukujanteet, metsäsaarekkeet, ladot, matalavat ja hakalaitumet täydentävät kokonaisuutta. Alue tulisi ensisijaisesti pyrkiä säilyttämään ennallaan, lisäksi tulisi joillakin korjauksilla poistaa maisemaan pienet häiriötekijät.

Pellot tulisi säilyttää avoimena.

Rakentaa tulisi ainoastaan olemassaolevin tai aurioituneisiin pihapiireihin, joissa saa olla vain yksi asuinrakennus jokaisessa, sekä palvelujen ja hallinnon alueelle, johon saadaan rakentaa tarvittavia lisärakennuksia. Poikkeuksena ladot jotka saa rakentaa myös peltoaluelle maisemallisesti sopivin paikkoihin. Rakentamisessa tulisi noudattaa ympäristön rakentamistapoa (katso 'pihapiri').

Rannolle ei tulisi rakentaa. Rantaan tulisi jättää 3-7 metrin leveinen maatalouden suojavyöhyke, jonka kasvillisuus tulisi pääosin pitää matalana maisemallisista syistä. Vyöhykkeen kasvillisuuden tulisi olla monivuotista.

Vedenpinnan laskeminen kesällä on ongelma kaikissa Ylikylän järvissä (myös muun peltoaluen). Tämän korjaamiseksi tulisi Ylikylänojaan rakentaa pohjapato, joka tulee suunnitella siten että aincastaan kesäveden pinta nousee, ja keväällä vesi nousee korkeintaan nykyiselle tasolle.

Metsäsaarekkeissa tulisi maisemallisista syistä suosia lehtipuita kuusten sijaan.

Vanhat ladot ja maitotavat, sekä vanha palokoppi tulisi kunnostaa/pitää kunnossa. Latoihin on hyvin suotavaa tehdä pärekattoja. Latojen maalaamattomat peltikatot tulisi maalata.

Jotkut suuret tuotantorakennukset erottuvat häiritsevästi maisemassa. Niiden vaikutelmaa tulisi pehmentää puuistuksin.

Alueen sorakuopat tulisi maisemoida.

MT

Muu pellosalue.

Kylän keskeisiä alueita täydentävä kulttuurimaisema, jonka pelot tulisi säilyttää avoimena, sekä maiseman peruspiirteet pyrkiä säilyttämään.
Asuinrakentaminen tulisi sijoittaa aukeilla alueilla joko olemassoleviin kylärykelmiin tai muodostaa uusista rakennuksista perinteisen rakentamistavan mukainen pihapiiri rakentamiseen parhaiten soveltuville paikoille, peltojen keskellä oleville metsäisille kumpareille sekä metsänreunaan pellon läheisyydelle.

MY

Rajaava metsävyöhyke.

Kulttuurimaisemat ympäröivät metsäiset vaarat ovat tärkeä elementti maisemassa, mikä tulisi huomioida niiden hoidossa. Aukkohakkuita tulisi välttää kylään näkyvien vaarojen ylärinteillä ja harjoilla. Aukkohakkuita ei tulisi myöskään uloittaa 30 meträ lähemmäs peltojen reunaa tai rantaa. Hyvin suurta ja jyrkkäreunaista hakkuuaukiota tulisi vältää. Myös rakennuspaikkojen valinnassa tulisi ottaa huomioon maisema. Sopivia rakennuspaikkoja ovat kuivat tasärinteet, jyrkät rinteet ja vaarojen laelaiset tulee säästää rakentamiselta. Rakentamisen tulisi sijoittua sivuteiden varteen. Rakennukset tulee liittää ympäröivään maisemaan kasvillisuudella.

Alueeseen kuuluu myös arvokasta luonnonympäristöä: Rahkosenuuron kallioralle olisi luonnonsuojelualueeksi sopiva.

Pihapiiri. Olemassaoleva tai aulioituut pihapiiri valtakunnallisesti arvokkaassa kulttuurimaisemassa.

Pihapiirissä tulisi olla alkaisaan yksi asuinrakennus. Uusi asuinrakennus tulisi suunnitella erityisen huolellisesti noudattaen ympäristön rakentamistapaa. Myös talousrakennusten suunnittelussa tulisi huomioida ympäristön rakennustapa, sekä soviltaa suurimittakaavaiset rakennukset maisemaan esimerkiksi kasvillisuuden avulla.

Runkosyvyyden tulisi olla alle 10 metriä ja rakennusmassan korkeahko. Kattokallevuuden tulisi olla 1:1,5 - 1: 2,5. Julkisivumateriaalina laulaverhous, suosiellavimpia ovat pystypeilerrmalaudoitus sekä vaakalaudoitus. Sisäänkäynnin tulisi sijaita pihan puolella ja eihen tulisi liittyä kuisti. Väreinä perinteiset puna- ja kellanruskea, murrolut vaaleanharmaat ja -vihreät, vaaleanruskeat. Päärakennus on usein sivurakennuksia vaaleampi. Ikkunoiden tulisi olla useampiruutuisia ja niissä olla avattava ikkunaruutu tuuletusluukun sijasta - kehtolekoista ruudulusta ei tulisi kuitenkaan tehdä irrallisella ristikolla. Ikkunanpuitteita suosjsa parhaiten valkea öljymaali. Kattomateriaaleista suosivimpia ovat kimeaumatta pelti ja huopakate. Katon väritykseen tulisi olla tumma ja murrettu tummanharmaa tai -ruskea.

Palvelujen ja hallinnon alue.
Tarvittaven rakennusten rakentaminen tulee tehdä noudattaen ympäristön rakennustapaa (katso 'pihapiiri').

T-tie.

Tien linjausta ei tulisi muuttaa eikä tätä leventää. Tiestön sorapintaisia osuuksia ei tulisi päällystää.

sl — Säilytettävä laidun

Kaunis hakamaa, jonka säilyminen kyläkuvan rakentumisessa olisi suotavaa.

ms — Säilytettävä metsäsaareke.

Peltomaisemaa elävöittävä puuryhmä tai metsikkö, joka tulisi säilyttää. Aluetta voidaan laiduntaa.

m — Harvennettava metsäsaareke.

Liian havupuuvaltainen ja/tai tiheä metsikkö. Maiseman sekavuuden välttämiseksi tulisi peltoalueen metsäsaarekkeissa suosia lehtipuita. Aluetta voidaan laiduntaa.

⊗⊗⊗ — Säilytettävä puurivi

Näkymän avaaminen järvelle.

Tiellä tulisi avata näkymä järvelle poistamalla korkeampaa kasvillisuutta rannan suojavyöhykkeeltä.

sr ■ — Säilytettävä rakennus.

Arvokas hyvinsäilynyt rakennus 1800 luvun lopulta tai 1900-luvun alueta. Korjaukset tulisi tehdä museoviraston korjausohjeiden mukaan, varsin pitäämästä talon alkuperäistä henkeä.

■ — Kaunis maisemassa erottuva rakennus.

Maamerkkinä toimiva, kyläkuvalle ilmeltä antava rakennus, jonka korjauksissa tulisi varua muuttamasta talon ilmeltä.

sm ■ — Muinaismuistokohde.

Muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös. Aluetta koskevista maankäyttösuunnitelmista neuvoteltava Museoviraston kanssa.

vv — Uimaranta.

vu — Urheilukenttä. Huonoon kuntoon pääsevä kenttä tulisi kunnostaa.

pvI — Vedennanottoalle tärkeä pohjavesialue.

Alueelle ei saa sijoittaa sellaisia laitoksia, rakenteita tai toimintoja, jotka saattavat aiheuttaa pohjaveden likaantumista tai muuttumista. Hankkeiden soveltuvuudesta alueelle tulee pyytää vesi- ja ympäristöpiirin lausunto.

pvII — Muu pohjavesialue.